

R A B I N

Raad van Advies voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging

Rapport 3

Het leenrecht ontleed

Een onderzoek naar de culturele aspecten
van een auteursrechtelijke regeling

De Raad van Advies voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging (RABIN) is een adviescollege, ingesteld bij wet van 12 oktober 1987 (Stb. 474). Hij heeft tot taak de regering desgevraagd of op eigen initiatief te adviseren over alle zaken die het bibliotheekwezen aangaan, alsmede de informatieverzorging in bredere zin. Onder het bibliotheekwezen vallen de sectoren van de openbare, wetenschappelijke en speciale bibliotheken. Met informatieverzorging wordt bedoeld het geheel van activiteiten op het terrein van de openbare en semi-openbare informatie, gericht op de uitoefening van beroep, bedrijf, bestuur en de beoefening van de wetenschap.

De raad kan ook aan andere organisaties op hun verzoek advies uitbrengen. De Tweede Kamer der Staten-Generaal kan over initiatief-wetsontwerpen het advies van de raad vragen.

De raad bestaat uit ten hoogste negen leden. Deze worden op persoonlijke titel voor maximaal vijf jaar benoemd. Er geldt een leeftijdsgrens van zeventig jaar. De leden worden op grond van hun deskundigheid en onafhankelijkheid gekozen en zijn afkomstig uit alle sectoren van de maatschappij.

De huidige samenstelling van de RABIN is:

M. Bakker, drs. Th. D. Jansen (voorzitter),
prof.dr. G.A.M. Kempen, mr. J. Kist,
prof.dr. L. Leertouwer, drs. J.K.W. van Leeuwen
(ondervoorzitter), mw. J.P. Schaap-Kruseman,
P.J.Th. Schoots, dr. R.L. Schuursma.
Secretaris van de raad is drs. A.F. van der Kooi.

RABIN

Postbus 95314

2509 CH 's-Gravenhage

Telefoon 070-3 47 13 44

Telefax 070-3 85 47 08

Boekmanstichting - Bibliotheek

Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam

telefoon: ~~24 37 36~~ / ~~24 37 37~~ / ~~24 37 38~~ / 24 37 39

De uitleentermijn bedraagt een maand. Mits tijdig
aangevraagd is verlenging met een maand moge-
lijk, tenzij de publikatie inmiddels is besproken.

De uitleentermijn is verstreken op:

15 APR. 1993

1 JULI 1993

Rapport 3

Het leenrecht ontleed

Een onderzoek naar de culturele aspecten
van een auteursrechtelijke regeling

Studie in opdracht van de RABIN door
mw. mr. C. de Koning

Begeleider: prof. mr. F.W. Grosheide

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

RABIN

's-Gravenhage 1990

Het rapport is te bestellen door overmaking van f 17,50 per exemplaar op postrekening 270141 van Uitgeverij Waltman, Delft, onder vermelding van het ISBN en een duidelijk afleveringsadres.

CIP-gegevens Koninklijke Bibliotheek, Den Haag

Koning, C. de

Het leenrecht ontleed : onderzoek naar de culturele aspecten van een auteursrechtelijke regeling / door C. de Koning ; begeleider F. W. Grosheide. – 's-Gravenhage : RABIN. – (Rapport / RABIN, ISSN 0924-5944 ; 3)
Studie in opdracht van de RABIN. – Met lit. opg.
ISBN 90-72278-10-0
SISO 020.7 UDC 021.9(492)
Trefw.: leenrecht ; Nederland.

Ten geleide

Ter voorbereiding van een standpunt inzake een leenrechtregeling die de huidige regeling in de Welzijnswet zou moeten vervangen, heeft de RABIN door het Molengraaff Instituut te Utrecht een spoedonderzoek laten instellen naar een mogelijke verenigbaarheid van culturele doelstellingen met een auteursrechtelijke regeling van het leenrecht. Het rapport maakt duidelijk dat een bepaalde auteursrechtelijke opvatting van het leenrecht ook sociaal-culturele elementen toelaat. Het rapport werpt verder een interessant licht op de complicaties van een al te strikt auteursrechtelijke leenrechtregeling, mede gelet op gesignaleerde feiten van vergelijkbare regelingen in het buitenland. In dat licht bezien is het niet verwonderlijk dat het Groenboek van de Europese Commissie uitdrukkelijk afziet van het voorschrijven van een uniforme aanpak binnen de Europese Gemeenschap.

Gegeven het feit dat Nederland aldus in principe vrij is een regeling te kiezen die hem past, is de raad van mening dat gezocht moet worden naar een zorgvuldig evenwicht tussen de verschillende belangen. Het onderzoeksrapport De Koning-Grosheide kan daaraan naar het oordeel van de raad een belangrijke bijdrage leveren.

De raad heeft dan ook besloten, vooruitlopend op een definitieve standpuntbepaling, het rapport reeds nu uit te brengen ter verheldering van de discussie die gaande is. Een advies over de problematiek kan binnenkort worden verwacht.

drs. Th. D. Jansen
voorzitter RABIN
mei 1990

Boekmanstichting-Bibliotheek
Herengracht 415 - 1017 BP Amsterdam
Tel. 243739

Inhoud

Samenvatting 9

Verantwoording 11

1. Inleiding

- 1.1 Ontwikkeling leenrechtdiscussie en visie
Interdepartementale Leenrechtcommissie 12
- 1.2 Visie Bibliotheekraad en diverse belanghebbendenorganisaties 16
- 1.3 Verdere verloop van de wetgevingsprocedure 20
- 1.4 Huidige stand van zaken 20
- 1.5 Verdere indeling van het rapport 22

2. Inventarisering van de buitenlandse leenrechtsstelsels

- 2.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van)
het leenrechtsstelsel ten grondslag? 23
- 2.2 De juridische grondslag 24
- 2.3 Wat is onderworpen aan het leenrecht? 25
- 2.4 Wie worden als rechthebbenden aangemerkt? 26
- 2.5 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht? 27
- 2.6 Welke bibliotheken vallen onder de regeling? 28
- 2.7 Wat is de berekeningsgrondslag? 28
- 2.8 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd? 29
- 2.9 Hoe is de verdeling? 29
- 2.10 Vindt er aftopping plaats? 31
- 2.11 Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats? 31
- 2.12 Op welke manier wordt het belang van de consument behartigd? 32
- 2.13 Frankrijk 33
- 2.14 Europese Commissie 34

3. Nadere beschouwing van de buitenlandse leenrechtsstelsels

- 3.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtsstelsel
ten grondslag? 36
- 3.2 De juridische grondslag 36

- 3.3 Wat is onderworpen aan het leenrecht? 37
  - 3.4 Wie worden als rechthebbenden aangemerkt? 37
  - 3.5 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht? 38
  - 3.6 Welke bibliotheken vallen onder de regeling? 39
  - 3.7 Wat is de berekeningsgrondslag? 39
  - 3.8 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd? 40
  - 3.9 Hoe is de verdeling? 41
  - 3.10 Vindt er aftopping plaats? 42
  - 3.11 Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats? 43
- 4. Doel en functie van het auteursrecht bij leenvergoeding**
    - 4.1 Auteursrechtelijke argumenten 44
    - 4.2 Sociaal-economische argumenten 44
    - 4.3 Cultuurpolitieke argumenten 45
    - 4.4 Standpunt ministers voorheen en nu 45
    - 4.5 In hoeverre zijn de auteursrechtelijke, cultuurpolitieke en sociaal-economische visie met elkaar te verenigen? 49
- 5. Bespreking WVC notitie en concept-wetsvoorstel van Justitie**
    - 5.1 Bespreking WVC-notitie 52
    - 5.2 Bespreking concept-wetsvoorstel van Justitie 55
- 6. Consequenties van inpassing van het leenrecht in de auteurswet 1912 en eventueel bruikbare elementen uit de bestudeerde buitenlandse leenrechtssystemen**
    - 6.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtstelsel ten grondslag en welke juridische grondslag heeft men daarbij gekozen 58
    - 6.2 Wat is onderworpen aan het leenrecht? 59
    - 6.3 Wie worden als rechthebbenden aangemerkt? 60
    - 6.4 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht? 61
    - 6.5 Welke bibliotheken vallen onder de regeling? 62
    - 6.6 Wat is de berekeningsgrondslag? 62
    - 6.7 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd? 63

- 6.8 Hoe is de verdeling? 63
- 6.9 Vindt er aftopping plaats? 64
- 6.10 Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats? 65

Noten 66

Literatuur 73

Bijlagen

- I Notitie minister WVC "Van Leenvergoedingsregeling 1987 naar Leenrecht-regeling 1992". 77
- II Brief minister van Justitie d.d. 12-01-1990 met concept-voorstel van wet houdende wijziging van de Auteurswet 1912. 82
- III Overzicht buitenlandse leenrechtsstelsels uit: Rapport VvA studiecommissie Leenrecht, november 1984. 94

Samenvatting

Dit rapport werd gemaakt in opdracht van de RABIN. De opdracht die mij meegegeven werd, was te onderzoeken wat de meest wenselijke auteursrechtelijke leenvergoedingsregeling zou zijn gezien vanuit de taakstelling van de RABIN. Hiertoe werd een aantal buitenlandse leenrechtssystemen onder de loep genomen. De systemen die nader bekeken zijn, zijn die van Duitsland, Denemarken, Groot-Brittannië en Zweden. Alleen in Duitsland heeft het leenrecht een auteurswettelijke grondslag. Aangaande de volgende onderwerpen werden deze landen bestudeerd:

- welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtstelsel ten grondslag?
- de juridische grondslag
- wat is onderworpen aan het leenrecht?
- wie worden als rechthebbenden aangemerkt?
- wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht?
- welke bibliotheken vallen onder de regeling?
- wat is de berekeningsgrondslag?
- hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd?
- hoe is de verdeling?
- vindt er aftopping plaats?
- welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats?
- op welke manier wordt het belang van de consument behartigd?

Op grond van deze bestudering konden onder meer de volgende conclusies getrokken worden:

* Het is onjuist te beweren dat bij een auteursrechtelijk argument ter invoering van een leenrecht ook zeker een auteurswettelijke grondslag hoort. Of dat bij een combinatie van auteursrechtelijke en sociaal- economische/cultuurpolitieke argumenten alleen maar een regeling buiten de Auteurswet past.

* Opname van het leenrecht in de Auteurswet is van invloed op zowel de categorie werken als de categorie rechthebbenden die onder het leenrecht vallen. Het bereik van de Auteurswet beperkt zich immers niet tot alleen boeken.

* Het verdraagt zich niet goed met een auteurswettelijk leenrecht om alleen openbare- en schoolbibliotheken onder de regeling te laten vallen.

* De keuze voor een methode ter berekening van de hoogte van de uitkeringen, de wijze van financiering en wel of geen aftopping wordt niet voorgeschreven door de juridische grondslag.

* Zowel individuele als collectieve repartitie met als grondslag de Auteurswet is mogelijk.

* Op grond van het internationale kader van het auteursrecht mag niet worden aangenomen dat, indien Nederland een leenrecht heeft, in elk geval ook aan ingezetenen van EG-lidstaten leenrechten zouden toekomen.

Heel duidelijk blijkt dat de argumenten die ten grondslag liggen aan een leenvergoedingsregeling een stempel drukken op de wijze van invulling van de vergoedingsregeling. Drie verschillende soorten argumenten cq. visies kunnen worden onderkend, te weten:

- auteursrechtelijke argumenten
- sociaal-economische argumenten
- cultuurpolitieke argumenten

Een belangrijke vraag is of deze argumenten/visies met elkaar te verenigen zijn. In het oog moet worden gehouden dat in de klassieke auteursrechtvisie de aandacht vooral gericht is op de bescherming van de (materiële) belangen van de individuele auteurs. Andere aspecten van het auteursrecht komen niet of nauwelijks aan bod. In de recente tijd, in het bijzonder na de Tweede Wereldoorlog, heeft het auteursrecht een verschuiving ondergaan van individueel exploitatierecht van de auteur (klassieke auteursrechtvisie) naar juridische regeling van de exploitatie van in communicatie gebrachte culturele informatie. Een auteursrechtconcept waarbij het auteursrecht mede als instrument van cultuur- en sociaal-economische politiek wordt aangemerkt is derhalve te verkiezen. Als voorbeelden voor deze verjonging van het auteursrecht in Nederland kunnen het reprorecht (art. 16 b en 17 Auteurswet) en de heffing op blanco banden (w.o. 20 656) genoemd worden.

Hieruit volgt dat bij het opzetten van een leenvergoedingsregeling als eerste moet worden nagegaan welke argumenten ten grondslag liggen aan de invoering van de regeling, gezien de invloed die het heeft op de wijze van de invulling van de regeling.

Verantwoording

Het voor u liggende rapport werd gemaakt in opdracht van de RABIN.

Gezien het feit dat de huidige leenvergoedingsregeling in de Welzijnswet per 1 januari 1992 afloopt, heeft de RABIN mij verzocht de volgende vraagstelling te bestuderen:

Het onderzoeken van de meest wenselijke auteursrechtelijke regeling van een leenvergoeding vanuit de taakstelling van de RABIN mede aan de hand van een inventarisatie en evaluatie van enkele buitenlandse rechtsstelsels, waarbij in het bijzonder zal worden gezien welke juridische elementen uit die buitenlandse rechtsstelsels het meest voldoen aan de culturele doelstellingen van een leenrechtregeling en de belangen van de lezer, en zich lenen voor inpassing in een Nederlandse auteursrechtelijke regeling.

C. de Koning

1 Inleiding

1.1 Ontwikkeling leenrechtdiscussie en visie Interdepartementale Leenrechtcommissie

Al heel wat jaren wordt er in Nederland gediscussieerd over een vergoedingsrecht voor de auteur. Van invloed op de ontwikkeling van het leenrecht waren:

1. de ontwikkeling van leenbibliotheken.
2. uitbreiding van de "copyright umbrella".
3. toenemende bereidheid van regeringen geld uit de openbare fondsen ter beschikking te stellen voor de ondersteuning van culturele zaken.
4. het toenemende besef (in sommige landen) van de noodzaak de nationale cultuur en taal te beschermen en hoog te houden.
5. de trend naar collectieve acties door zelfstandigen met gelijke economische belangen (1).

Voor de duidelijkheid van dit rapport is het mijns inziens niet nodig de gehele leenrechtdiscussie te bekijken. Ik stap de discussie derhalve binnen vanaf februari 1983. In die maand werd door de ministers van Justitie en WVC een Interdepartementale Leenrechtcommissie (ILC) ingesteld, die voor 31 december van dat jaar de regering van advies moest dienen omtrent de mogelijkheid en wenselijkheid van de invoering van een leenvergoedings- regeling. Aangezien het niet haalbaar bleek om op de streefdatum met een eindrapport te komen bracht de commissie in november een "tussenbericht" uit. Het eindrapport verscheen daarop in april 1984. Ten aanzien van een in te voeren leenrechtregeling, wordt het navolgende overwogen:

- * Argumenten met betrekking tot de invoering van een leenrecht zoals door de ILC aangevoerd (2) :
  - de overheid hecht aan de instandhouding van een openbare bibliotheekvoorziening, op grond van het cultuurpolitieke belang de leescultuur te stimuleren.
  - de door de overheid bevorderde dienstverlening van de openbare bibliotheken aan het publiek vindt plaats door middel van een vorm van voortgezette

exploitatie van de voortbrengselen van de boekproducenten op massale schaal.

- deze voortgezette exploitatie kan niet in de prijsstelling tot uitdrukking worden gebracht, zodat de risicodragende producenten, van wier inbreng het openbare bibliotheekwerk afhankelijk is, hun aandeel in de voortgezette exploitatie niet gehonoreerd zien.
  - omdat het de overheid is die op cultuurpolitieke gronden het openbare bibliotheekwezen bevordert, is zij gehouden een honorering van de producenten bij deze vorm van voortgezette exploitatie mogelijk te maken en op die wijze ertoe bij te dragen dat de boekproducenten in staat blijven in een pluriform en kwalitatief hoogwaardig aanbod te voorzien. Een reden te meer is de zwakke economische positie van de gemiddelde producent.
- * Voor een juridische grondslag van een leenvergoedingsregeling onderkent de Commissie vier mogelijkheden, nl:
1. de Auteurswet 1912
  2. de zgn. Spoorclausule met als basis de Auteurswet of een aparte wet
  3. een aparte wet
  4. Wet op het openbare bibliotheekwerk. De commissie opteert voor de opname van een leenvergoedingsregeling in de Wet op het openbare bibliotheekwerk. Deze wet werd later geïncorporeerd in de Welzijnswet.

* Ten aanzien van de werkingssfeer van het leenrecht wordt terwille van de effectiviteit van het stelsel een zuiver nationale regeling voorgesteld.

Rechthebbenden dienen te zijn:

- de auteur en vertaler die
  1. ingezetene is of de Nederlandse nationaliteit bezit en
  2. schrijft in het Nederlands taaleigen of in het Fries
- de illustrator en fotograaf die
  1. ingezetene is of de Nederlandse nationaliteit bezit en
  2. wiens bijdrage aan het werk voldoet aan - elders omschreven - criteria
- de auteur van muziekpartituren die
  1. ingezetene is of de Nederlandse nationaliteit bezit

- de uitgever wiens

1. bedrijf gevestigd is in het Rijk binnen Europa en
2. is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel in de plaats van vestiging

Buiten de werkingssfeer van het leenrecht vallen publicaties die minder dan 32 pagina's (brochures) tellen met uitzondering van poëziewerken en partituren. Ook publicaties met een periodiek karakter vallen er buiten. Om praktische redenen rust er geen leenrecht op werken waaraan meer dan drie auteurs hebben meegewerkt.

* Voor wat betreft de herkomst der financiële middelen ziet de commissie ook vier mogelijkheden:

1. de gebruiker betaalt rechtstreeks met een bedrag per uitlening
2. de bibliotheken betalen
3. de overheid betaalt
4. een mengsysteem waarbij de overheid een gedeelte van het bedrag betaalt en de bibliotheken het resterende

De commissie kiest voor de derde mogelijkheid; het is immers de overheid die het openbare bibliotheekwerk bevordert, en zo deze al niet als de eigenlijke exploitant dient te worden aangemerkt, voor deze vorm van exploitatie verantwoordelijk is. Echter, ook het mengsysteem heeft haar aandacht.

* Omdat de commissie van mening is dat de honorering van de individuele rechthebbenden afgestemd dient te zijn op de feitelijke exploitatie van hun werk kiest zij als berekeningsgrondslag voor het criterium van het aantal uitleningen als meest conforme marktgrondslag.

De twee andere criteria, nl. 1. het aantal door de openbare bibliotheken jaarlijks aangeschafte exemplaren van een titel, en 2. het aantal in de bibliotheekcollectie aanwezige exemplaren van een titel, ziet zij als minder wenselijk. De commissie is nl. van mening dat deze twee criteria een minder exacte meting van de publieksvraag geven dan het uitleencriterium.

* De Commissie is in beginsel voor individuele repartitie van de gelden, echter vanwege cultuurpolitieke doeleinden is zij wel voor aftopping volgens een glijdende schaal, waarbij de categorie van weinig uitgeleende auteurs relatief meer ontvangt dan de daarop volgende categorie van auteurs.

De commissie is tegen een aftopping van de leenrechtvergoedingen aan de uitgevers. Immers, door middel van interne subsidiëring kan de uitgever uit het relatief hoge rendement op veel verkochte titels het uitbrengen van titels met een geringere afzet financieren.

* Ten aanzien van een verdeelsleutel tussen alle auteurs (schrijvers, vertalers, illustratoren, etc.) is de commissie het er over eens dat binnen deze categorieën geen verdeelsleutel moet worden gehanteerd.

Met betrekking tot de verdeelsleutel tussen auteur en uitgever ligt het iets moeilijker. Hieromtrent heerst verdeeldheid. De vertegenwoordigers van WVC en Economische Zaken geven de voorkeur aan een fifty - fifty verdeelsleutel, terwijl de vertegenwoordigers van de Ministeries van Justitie en Sociale Zaken en Werkgelegenheid een verdeling van 70% voor de auteur en 30% voor de uitgever voorstaan.

* Om de inning en repartitie uit te voeren zijn drie instanties denkbaar volgens de Commissie, nl.:

1. een ambtelijk bureau
2. een nieuw te stichten bureau
3. onderbrenging bij een bestaand auteursrechtenbureau.

De Commissie kiest in het rapport voor geen van drieën uitdrukkelijk, aangezien zij dat in dit stadium niet noodzakelijk acht.

* Het door de Commissie voorgestelde recht dat de auteur wordt toegekend, eindigt met de dood van de auteur en wordt gezien als een zelfstandig overdraagbaar recht. Het kunnen uitoefenen van rechten door erfgenamen, bijvoorbeeld tot een periode van 50 jaar na het overlijden van de auteur wijst, de commissie af omdat aan de eisen van het maatschappelijk verkeer op grond van het uitputtingsprincipe de voorrang dient te worden gegeven boven belangen van erfgenamen. De achterliggende gedachte van de leenrecht- vergoeding is immers de voorwaarden te creëren die de auteur in staat stellen zijn productie te continueren. Het toegekende recht aan de uitgever hoeft echter niet te eindigen bij het overlijden van de auteur. Ook na de dood van de auteur blijft voor de uitgever het risico bestaan (en dus zijn belang bij een vergoeding).

Het voorstel door de ILC zoals hierboven beschreven werd nagenoeg door de minister van WVC overgenomen. De punten waarop hij van het voorstel afweek zijn de volgende:

- Het leenrecht van de auteur is een persoonlijk recht dat *niet* overdraagbaar is. De uitgever heeft een zelfstandig recht, met andere woorden het is niet gekoppeld aan het leven van de auteur. Hij kan het recht onder bijzondere of algemene titel overdragen aan derden.
- Aftopping moet plaatsvinden bij zowel auteurs als uitgevers.
- Er wordt geen beperking gesteld aan het aantal auteurs dat aan een publicatie mag meewerken, als gevolg waarvan het recht op vergoeding zou kunnen vervallen.
- Gekozen wordt voor de 70% - 30% verdeling tussen auteurs en uitgevers. Dit is opmerkelijk aangezien de WVC - vertegenwoordigers in de Commissie voorstanders waren van de 50% - 50% verdeling.

1.2 Visie Bibliotheekraad en diverse belanghebbendenorganisaties

Wat is nu de mening van het adviesorgaan de Bibliotheekraad en de diverse belanghebbendenorganisaties, voorzover ze die hebben gegeven, ten aanzien van de bovengenoemde voorstellen? De belanghebbendenorganisaties wier standpunt ik hier zal weergeven zijn de Vereniging voor Auteursrecht (VvA), de Koninklijke Nederlandse Uitgeversbond (KNUB), het Nederlands Bibliotheek en Lektuur Centrum (NBLC) en de Vereniging van Letterkundigen (VvL).

Allereerst wil ik echter nog opmerken dat de weergegeven meningen niet geheel op dezelfde manier zijn uitgewerkt. Dit houdt verband met het feit dat de meningen van de belanghebbendenorganisaties veelal gedistilleerd zijn uit hun reacties op het rapport van de ILC en ik mij zoveel mogelijk heb willen houden aan hun eigen bewoordingen. Voor de overzichtelijkheid heb ik dit alles schematisch weergegeven. In het schema staan eveneens het standpunt van de ILC en de minister om het beeld te completeren. (3)

SCHEMATISCH OVERZICHT

Argumenten	Wettelijk kader	Onderwerp van het leenrecht	Rechtsheden	Aard en werkingsduur
<p>I L C</p> <p>Auteursrechtelijke en cultuurpolitieke argumenten</p>	<p>Welzijnswet</p>	<p>Het uitleenen van publicaties met minstens 32 pagina's in het Nederlands en Fries gesteld (m.u.v. poëziewerken en partituren; periodieken) door openbare bibliotheken. Geen leenrecht op werken met meer dan 3 auteurs.</p>	<p>Nederlandse of in Nederland gevestigde auteurs, vertalers, illustratoren, fotografen, componisten en in Nederland gevestigde uitgevers</p>	<p>Auteur; wel overdraagbaar niet vatbaar v. vererving Uitgever: niet gekoppeld aan auteur, dus wel overdraagbaar en vatbaar voor vererving</p>
<p>Minister</p> <p>Cultuurpolitieke en auteursrechtelijke argumenten</p>	<p>Welzijnswet</p>	<p>Het uitleenen van publicaties met minstens 32 pagina's in het Nederlands en Fries gesteld (m.u.v. poëziewerken en partituren; periodieken) door openbare bibliotheken.</p>	<p>Idem als ILC</p>	<p>Auteur: niet overdraagbaar en niet vatbaar voor vererving Uitgever: niet gekoppeld a.d. auteur dus wel overdraagbaar en wel vatbaar voor vererving</p>
<p>Bibliotheek raad</p> <p>Het streven naar een combinatie van 3 tegenstrijdige doelstellingen (auteurst./cultureel/soc. econ.) leidt onvermijdelijk tot inconsequenties</p>	<p>Regeling van een individueel recht hoort thuis in de Auteurswet of in een Specifieke wet.</p>		<p>Een meerderheid van de raad vindt dat als er sprake is van een recht op vergoeding dit de auteur dan eerder toekomt dan de uitgever.</p>	
<p>V v A</p> <p>Auteursrechtelijke argumenten</p>	<p>Liefst Auteurswet, een a.h. auteursr. verwante regeling is discutabel maar aanvaardbaar</p>	<p>Uitleenbare en niet - uitleenbare werken</p>	<p>Pleit voor een eigen 'droit voisin' a.d. uitgever t.a.v. door hem in het verkeer gebrachte produkten</p>	<p>Aarzelt t.o.v. het idee om na het verstrijken v.d. termijn van 50 jaar de uitgeversrechten te laten doorlopen</p>

Argumenten	Wettelijk kader	Onderwerp van het leenrecht	Rechthebbenden	Aard en werkingsduur
K N U B 1. hantering v.d. dienstverlening 2. erkenning door de overheid v.h. bijz. cult. belang v.h. boek	Geen uitgesproken voorkeur zolang de regeling aansluit bij de filosofie v.h. auteursrecht.	Naast boeken ook andere informatiedragers en een meer algemene werkings sfeer (alle uitleningen)	Auteurs en uitgevers	
N B L C Zelfde mening als de Bibliotheekraad			Alleen auteurs geen uitgevers	
V v L Auteursrechtelijke en schadeargumenten	Regeling dient naar de geest wel auteursrechtelijk van aard te zijn. Een aparte wettelijke regeling is acceptabel	Idem als Minister	Auteurs; Indien nodig dat de uitgever een eigen recht krijgt dan het heeft een afgeleid recht (dat ondergeschikt is aan dat van de auteurs)	Kiest voor de werking v.h. leenrecht tot 50 jr. na de dood van de auteur en is overdraagbaar ten einde een wellicht levendige handel in het leenrecht te voorkomen

	Financiering	Berekeningsgrondslag	Aftopping	Verdeelsleutel auteur en uitgever
I L C	Kiest voor financiering door de overheid, echter ook een mengsysteem (deels overheid en deels bibliotheek heeft haar aandacht)	Op basis van uitleningen	Voor aftopping bij auteurs; tegen aftopping bij uitgevers	Verdeeldheid: vertegenwoordigers van WVC en econ. zaken 50-50% Vertegenwoordigers van Justitie + SoZaWe 70-30%
Minister	Rijksoverheid en openbare bibliotheken gezamenlijk in een uiteindelijke verhouding van 1 : 2.	Op basis van uitleningen	Aftopping bij zowel auteurs als uitgevers	Opteert voor 70% voor auteurs en 30% voor uitgevers
Bibliotheekraad	De voorgestelde bekostigingswijze heeft neg. gevolgen voor leners, bibliotheken en makers.	Bij de voorgestelde regeling wordt het raadplegen ter plaatse (m.n. van cultureel + educatief waardevolle publicaties niet gehonoreerd. Een leenrecht op basis van aantallen uitleningen zal voor de soc. econ. zwakkere auteur/uitgever weinig hulp bieden.	Aftopping is vanuit juridisch oogpunt aanvechtbaar Argumenten voor aftopping gelden zowel voor auteurs als voor uitgevers.	
V v A	Staat postitief t.o.v. een bijdrage van de consument	Is voor het criterium van de jaarlijkse aanschaf door de bibliotheken	Tegen aftopping	50% voor de auteur 50% voor de uitgever
K N U B			Tegen aftopping bij uitgevers	
N B L C	Bijdrage consument is uit den boze		Voor aftopping en voor vorming soc. cult. fonds naar voorbeeld Zweden	
V v L	In principe ook tegen een cons. bijdrage	Op basis van uitleningen	Voor aftopping. Pleit tevens voor vorming v.e. soc. cultureel fonds	90% voor de auteur 10% voor de uitgever

1.3 Verdere verloop van de wetgevingsprocedure

Tot zover de meningen van de Bibliotheekraad, een adviesorgaan, en enkele belanghebbendenorganisaties. Hoe verliep de wetgevingsprocedure nu echter verder? Na het door onze toenmalige minister van WVC, Brinkman, gedane voorstel lieten zowel de Raad van State als de meerderheid van de Tweede Kamer weten dat zij tegen opname van het leenrecht in de Welzijnswet waren. Nadat de minister deze kritiek allereerst terzijde schoof, kwam hij uiteindelijk met een compromisvoorstel toen bleek dat de Tweede Kamer zich bleef verzetten.

Het compromisvoorstel luidde: handhaving op korte termijn van het wetsvoorstel, te weten tot 1 januari 1990; in de tussentijd zou de minister de mogelijkheid van een alternatieve regeling bestuderen. Het kwam aldus tot een tijdelijke leenrechtregeling in de Welzijnswet (art. 21 - 28, 44). De gestelde datum, te weten 1 januari 1990, is inmiddels verschoven naar 1 januari 1992. (4)

1.4 Huidige stand van zaken

De regeling zoals neergelegd in de Welzijnswet bevat zowel cultuurpolitieke als auteursrechtelijke elementen. In december van het vorige jaar is door de huidige minister van WVC, D'Ancona, de notitie " Van leenvergoedings- regeling 1987 naar leenrechtregeling 1992 " uitgebracht (5). Daarin stelt zij dat het nadeel van de Welzijnswet is dat noch het auteursrechtelijke noch het cultuurpolitieke element goed uit de verf komt. Zij is dan ook tegen continuering van de huidige regeling en haar voorstel luidt om enerzijds een auteursrechtelijke regeling (in het kader van de Auteurswet 1912) voor een leenrecht in te voeren die dan ook een bredere werking heeft dan de huidige regeling kent; anderzijds moet er een intensivering en versterking van het (bestaande) instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid komen.

Tegelijkertijd heeft haar ambtgenoot van Justitie, Hirsch Ballin, een conceptvoorstel van de Wet voor wijziging van de Auteurswet 1912 rondgestuurd aan de RABIN en enkele belanghebbende organisaties met daarbij het verzoek om reacties. Hoe de verhouding tussen dit voorstel en genoemde notitie is wordt niet duidelijk gemaakt (6). Zowel de minister van WVC als de minister van Justitie is er voorstander van de nieuwe regeling een auteursrechtelijke invalshoek te

geven. De cultuurpolitieke argumenten vinden slechts nog bij de minister van WVC enig gehoor in die zin dat zij, zoals hierboven al is gezegd, het (bestaande) instrumentarium versterkt en geïntensiveerd wil zien ten behoeve van het letterenbeleid. De manier waarop dit moet gebeuren geeft zij echter niet aan. Men kan vaststellen dat dit nieuw gevoerde beleid in tegenspraak is met het oude beleid.

Ter illustratie citeer ik een gedeelte uit de algemene beschouwingen van de minister van WVC in de Memorie van Toelichting op het ontwerp Welzijns-wet in 1985:

"Het belangrijkste argument voor de invoering van een leenvergoeding is, dat de overheid, die ter stimulering van de leescultuur een openbare bibliotheekvoorziening in stand houdt, door middel van dat openbare bibliotheekwerk een voortgezette exploitatie op massale schaal van de voortbrengselen van de boekproducenten bewerkstelligt. Deze voortgezette exploitatie kan niet in de prijsstelling tot uitdrukking worden gebracht. Daardoor zien de risicodragende producenten, d.w.z. de auteurs en de uitgevers, hun aandeel in de voortgezette exploitatie niet gehonoreerd, ondanks het feit dat het openbaar bibliotheekwerk afhankelijk is van de voortgezette exploitatie. Het toekennen van een leenvergoeding vindt zijn rechtvaardiging ook in het feit, dat de overheid (ook op cultuurpolitieke gronden) gehouden is bij de bevordering van het openbare bibliotheekwerk een honorering mogelijk te maken van de auteurs en uitgevers om hen als boekproducenten in staat te stellen in een pluriform en kwalitatief hoogwaardig aanbod te blijven voorzien".

Zoals uit deze bewoordingen uit de Memorie van Toelichting blijkt, hanteerde de minister destijds voornamelijk cultuurpolitieke argumenten ter ondersteuning van de invoering van een wettelijk leenrecht.

Momenteel zijn het de auteursrechtelijke argumenten die de boventoon voeren. Niet langer vindt men de stimulering van de leescultuur het belangrijkste argument, maar men is van mening dat de individuele auteur recht heeft op een vergoeding bij voortgezette exploitatie van zijn werk. Op dit moment wil ik hier nog niet verder op ingaan, maar later in dit rapport kom ik er op terug.

1.5 Verdere indeling van het rapport

Allereerst zal ik een kijkje over de grenzen nemen. Hoe is het leenrecht in andere landen geregeld en wat kan ervan geleerd worden met betrekking tot onze nieuwe regeling.

Er zijn een aantal landen waar een leenvergoedingsregeling een wettelijke grondslag heeft, te weten: Australië, Nieuw-Zeeland, Denemarken, Finland, Zweden, Noorwegen, IJsland, Duitsland, Engeland, en uiteraard Nederland (7). Van enkele daarvan worden de leenrechtsstelsels nader bestudeerd en wel omdat deze landen in eerste instantie stelsels lijken te hebben met voor ons land meer bruikbare elementen dan dat de andere landen kunnen bieden.

De landen die bestudeerd werden, zijn:

- Denemarken
- Duitsland
- Engeland
- Zweden

Als tegenhanger werd Frankrijk nader bekeken, aangezien dit land juist geen leenrecht kent, maar de auteurs andere bevoegdheden toekent.

Vervolgens worden het doel en de functie van het auteursrecht bekeken waarbij aan de orde komt of auteursrechtelijke, cultuurpolitieke en sociaal-economische elementen elkaar aanvullen dan wel elkaar uitsluiten.

Eveneens worden zowel de notitie 'Van leenvergoedingsregeling 1987 naar leenrechtregeling 1992' van WVC als het concept-wetsvoorstel van Justitie nog nader besproken.

2 Inventarisering van de buitenlandse leenrechtsstelsels

Zoals al vermeld in de inleiding zal in dit hoofdstuk een inventarisering van een aantal buitenlandse leen- rechtsstelsels plaatsvinden. De stelsels van Denemarken, Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden worden uitvoerig besproken, terwijl Frankrijk apart en summier aan bod komt.

2.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtsstelsel ten grondslag?

2.1.1 *Denemarken:*

Het Deense leenrechtsstelsel is het oudst en stamt uit 1946. Zowel auteursrechtelijke als sociaaleconomische argumenten hebben tot de invoering ervan geleid. Men was van mening dat de auteur recht had op een vergoeding voor gebruik van zijn werk. Tevens wilde men de financiële positie van de auteurs verbeteren, aangezien deze het zeer slecht hadden. (1)

2.1.2 *Duitsland:*

Alhoewel het leenrecht in Duitsland in de auteurswet is opgenomen, hebben niet slechts auteursrechtelijke argumenten geleid tot de invoering van een leenrechtregeling. Ook een sociaal motief ligt hieraan ten grondslag. Door een fonds op te richten wilde men er voor zorg dragen dat er voor auteurs een zekere sociale zekerheid zou ontstaan. Het Duitse leenrechtsstelsel zou als een sociale maatregel in auteursrechtelijke vorm gezien kunnen worden. (2)

2.1.3 *Groot-Brittannië:*

In Engeland is het een auteursrechtelijk argument dat aan de leenrechtwet ten grondslag ligt. Voor uitlening aan het publiek behoort een vergoeding aan de auteur te worden gegeven door de overheid, die door subsidie de uitleen mogelijk maakt. (3)

2.1.4 *Zweden:*

Er waren twee argumenten voor invoering van een Zweeds leenrechtstelsel, nl.:

- 1) het geven van een redelijke vergoeding aan schrijvers voor het gebruik van hun werk door bibliotheken (auteursrechtelijk)
- 2) het verbeteren van de financiële omstandigheden van de schrijvers (sociaal-economisch). (4)

2.2 De juridische grondslag

2.2.1 *Denemarken:*

Sinds 1946 heeft Denemarken al een wettelijk leenrecht. Eerst opgenomen in de Wet op het Openbare Bibliotheekwezen en sinds 1982 (inwerkingtreding 1-1-1983) is er een specifieke Wet op het Leenrecht. (5)

2.2.2 *Duitsland:*

Duitsland is het enige land waar het leenrecht is opgenomen in de auteurswet (par. 27, sinds 1973)

2.2.3 *Groot-Brittannië:*

Het leenrecht is vastgelegd in een zelfstandig wettelijke regeling die uit twee delen bestaat:

- 1) de Public Lending Right Act 1979, de primaire wet, en
- 2) de Public Lending Right Scheme 1982, de uitvoeringswet. (6)

2.2.4 *Zweden:*

Het Zweedse leenrechtstelsel is niet op de wet gebaseerd, maar berust op een parlementaire beschikking. De laatste wijziging was in 1986. (7)

2.3 Wat is onderworpen aan het leenrecht?

2.3.1 *Denemarken:*

Alleen origineel vervaardigd werk in boekvorm komt in aanmerking. Wel vallen ook boeken op geluidsbanden onder de regeling. Vanwege de originaliteitseis tellen bewerkingen en herdrukken niet mee, evenmin als vertaalde boeken. Voor de vertalers is derhalve een aparte regeling getroffen.

Aan het aantal pagina's wordt geen eisen gesteld, maar er is wel een eis met betrekking tot de hoeveelheid auteurs die aan de productie van het boek meegewerkt mogen hebben. Voorsnog mag het er maar 1 zijn, echter er is voorgesteld dit aantal tot 3 uit te breiden zodra de tellingen met behulp van een computer kunnen worden uitgevoerd. (8)

2.3.2 *Duitsland:*

De aanspraak op vergoeding betreft alle auteursrechtelijk beschermde verveelvoudigingen, m.a.w. zowel boeken (fictie en non-fictie) als tijdschriften, platen, geluids- en videocassettes en dia's. Of het ter inzage geven onder de vergoedingsplicht valt wordt betwist. Door toepassing van het afkoopprincipe ('Pauschallierung') kon dit probleem omzeild worden. (9)

2.3.3 *Groot-Brittannië:*

Het leenrecht betreft alleen boeken. Partituren, geluidsboeken en andere audio-visuele materialen vallen buiten de regeling. (10) De voorwaarden die met betrekking tot boeken gesteld worden, zijn de volgende:

- een boek met overwegend proza moet minstens 32 pag. bevatten, waarbij een pagina alleen als zodanig meetelt als hij tenminste voor de helft gevuld is met drukwerk dat geen illustratie is; voor poëzie en drama geldt een minimum van 24 pag.;
- een boek moet gedrukt en gebonden zijn; niet in aanmerking komen kranten, pamfletten, tijdschriften, periodieken, etc.;
- het boek moet zijn uitgegeven en tegen betaling op de markt zijn gebracht;
- boeken waarvan het auteursrecht bij de Kroon berust komen niet in aanmerking; hetzelfde geldt voor boeken met een 'onpersoonlijk' auteur.

Tevens geldt er een maximum van 3 auteurs, vermeld op de titelpagina, willen als auteur vergoedingsgerechtigd zijn. Voor woordenboeken, encyclopedieën geldt een maximum van 1 auteur. Naslagwerken komen niet in aanmerking. (11)

2.3.4 *Zweden:*

De vergoeding geldt alleen voor boeken en er mogen maximaal 3 auteurs zijn per boek. Ook naslagwerken vallen onder de regeling. (12)

2.4 **Wie worden als rechthebbenden aangemerkt?**

2.4.1 *Denemarken:*

Rechthebbenden zijn auteurs, componisten, tekenaars, fotografen en vertalers evenals hun overlevende echtgenoot en kinderen onder de 21 jaar. Als vereiste geldt nog dat de rechthebbende de Deense nationaliteit moet bezitten ofwel, als het een buitenlander is, een bijzondere relatie tot Denemarken moet hebben. Uitgevers hebben geen recht op een vergoeding. (13)

2.4.2 *Duitsland:*

Alle bezitters van de auteursrechten (inclusief buitenlandse schrijvers, en uitgevers met van de maker afgeleide rechten) zijn rechthebbenden. Voorwaarde is dat het recht op leenvergoeding bij contract wordt waargenomen door een auteursrechtelijke belangenvereniging (Verwertungsgesellschaft, VG). (14)

2.4.3 *Groot-Brittannië:*

Auteurs en illustratoren die op de titelpagina genoemd worden zijn rechthebbend. Wel moet de rechthebbende de Britse nationaliteit of een EG-nationaliteit hebben en tevens in Engeland woonachtig zijn (of, sinds de wederkerige overeenkomst tussen Engeland en Duitsland in 1985, woonachtig in Duitsland). Bij zijn aanvrager-registratie moet de auteur een door de notaris op te stellen verklaring, dat hij de auteur van het te registreren boek is, overleggen. Hij moet dat voor elk boek doen. Na de registratie is het niet langer nodig dat men in het Verenigd Koninkrijk woont teneinde een vergoeding te ontvangen.

Vertalers, uitgevers, bewerkers en herziemers komen niet in aanmerking voor een vergoeding. (15)

2.4.4 *Zweden:*

Alleen Zweedse auteurs en die auteurs die hun permanente woonplaats in Zweden hebben, hebben recht op een vergoeding. Er zijn vier categorieën van rechthebbenden:

- 1) auteurs van literair werk, waarmee naast auteurs en vertalers van het originele werk ook illustratoren/tekenaars, fotografen en componisten bedoeld worden mits hun aandeel in het literaire werk essentieel is
- 2) de erfgenamen van degenen onder 1) genoemd
- 3) illustratoren
- 4) organisaties en individuen die om een vergoeding vragen ten behoeve van een doeleinde dat een speciaal nut heeft voor literaire activiteiten. (16)

2.5 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht?

2.5.1 *Denemarken:*

De overdracht aan derden is tot nu toe voorbehouden aan overlevende huwelijkspartner (zolang niet hertrouwd), of overlevende kinderen tot 21 jaar. (17)

2.5.2 *Duitsland:*

Gelijk alle andere in de auteurswet neergelegde rechten heeft de rechthebbende een recht op vergoeding tot 70 jaar na de dood van de maker. Het leenrecht is niet overdraagbaar, maar is wel vatbaar voor vererving. (18)

2.5.3 *Groot-Brittannië:*

Het leenrecht wordt als een persoonlijk recht toegekend aan de maker. Als een auteur en zijn boeken eenmaal geregistreerd zijn, blijft het recht op vergoeding doorlopen tot 50 jaar na de dood van de auteur. Geregistreerde auteurs kunnen 1 of meer van hun geregistreerde boeken overdragen aan derden of het testamentair vermaken. Degenen die het recht ontvangen

hebben, kunnen het op hun beurt ook weer overdragen of nalaten. De ontvanger kan een persoon of rechtspersoon zijn en er is geen beperking ten aanzien van nationaliteit of verblijfplaats. (19)

2.5.4 *Zweden:*

Het recht op een individuele uitkering is niet overdraagbaar. In geval van overlijden gaat het over op de erfgenamen.

Door 'onderhandelingsgesprekken' met de overheid kunnen de auteurs de samenstelling van de regels, zoals neergelegd in de reglementen van het Zweedse Auteursfonds, trachten te beïnvloeden. (20)

2.6 **Welke bibliotheken vallen onder de regeling?**

2.6.1 *Denemarken:*

Openbare- en lagere schoolbibliotheken. Wetenschappelijke bibliotheken en gespecialiseerde bibliotheken bevatten grotendeels buitenlandse literatuur en vallen om die reden buiten de regeling. (21)

2.6.2 *Duitsland:*

Alle voor het publiek toegankelijke bibliotheken. (22)

2.6.3 *Groot-Brittannië:*

Alle openbare bibliotheken, terwijl de wetenschappelijke bibliotheken en particuliere en commerciële instellingen expliciet uitgesloten worden. (23)

2.6.4 *Zweden:*

Openbare- en schoolbibliotheken. (24)

2.7 **Wat is de berekeningsgrondslag?**

2.7.1 *Denemarken:*

Schrijvers ontvangen een bedrag per ieder exemplaar dat van hen is opgenomen in de bibliotheken. Vertalers en andere categorieën rechthebbenden ontvangen na aanvraag, die behandeld wordt door een speciale commissie, een deel van een speciaal gevoteerde geldsom. (25)

2.7.2 *Duitsland:*

Als grondslag dient het aantal uitleningen geregistreerd in een jaarlijks wisselende steekproef van 20 bibliotheken. (26)

2.7.3 *Groot-Brittannië:*

De berekening van een leenvergoeding vindt plaats op grond van het aantal uitleningen. De ter inzage gegeven boeken vallen er in een dergelijk systeem buiten (geldt ook voor Duitsland). (27)

2.7.4 *Zweden:*

Voor naslagwerken geldt het aantal aanwezige boeken als criterium, terwijl voor de overige boeken het aantal uitleningen de basis voor de hoogte van de vergoeding is. (28)

2.8 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd?

2.8.1 *Denemarken:*

Financiering vindt plaats uit de collectieve middelen (staatssubsidie: 20%, gemeentefonds: 80%). (29)

2.8.2 *Duitsland:*

Eveneens uit de collectieve middelen. De Federale overheid neemt 10% op zich en de deelstaten 90%. (30)

2.8.3 *Groot-Brittannië:*

Totale financiering uit de collectieve middelen. (31)

2.8.4 *Zweden:*

Overheid betaalt jaarlijks een bedrag. Het (totaal) bedrag per uitlening wordt ieder jaar door het parlement vastgesteld. (32)

2.9 Hoe is de verdeling?

Er zijn twee soorten verdeling mogelijk, nl.:

- 1) individuele verdeling
- 2) collectieve verdeling

ad 1) een individuele verdeling komt uitsluitend ten goede aan de auteur
ad 2) een collectieve verdeling komt juist niet ten goede aan de individuele auteur, maar wordt aangewend voor collectieve doeleinden, zoals bijv. pensioenregeling.

2.9.1 *Denemarken:*

Uitsluitend individuele repartitie. Los van deze repartitie wordt er, om een vanuit sociale redenen geconstateerde scheve verdeling te voorkomen, een van het leenrecht losstaande kwalitatieve steun verleend. (33)

2.9.2 *Duitsland:*

Om een vergoeding te ontvangen moet een auteur aangesloten zijn bij een Verwertungsgesellschaft (VG). De manier van verdeling is afhankelijk van de statuten van de betreffende VG's. Voor alle VG's is fondsvorming wettelijk verplicht. De twee grootste VG's hebben een verschillende manier van verdeling.

VG Wort: na aftrek van belastingen, en 10% voor het sociaal verzorgingsfonds voor behoeftige auteurs, verdeelt de VG Wort het overgeblevene in tweeën. De ene helft gaat naar het 'Autoren-versorgungswerk' en de andere helft is voor individuele uitkeringen (auteurs 70%, uitgevers 30%).

VG Wissenschaft: gaat uit van een andere verdeling aangezien de meeste wetenschappelijke auteurs tevens een ander beroep hebben en dus niet afhankelijk zijn van een pensioenvoorziening. Na aftrek van administratieve kosten en andere doeleinden wordt de resterende 65% gelijkelijk verdeeld tussen uitgevers en auteurs. Het uitgeversdeel wordt echter niet uitgekeerd aan de uitgevers, maar gebruikt voor bijv. drukkostensubsidies en ondersteuning van wetenschappelijk onderzoek. (34)

2.9.3 *Groot-Brittannië:*

Uitsluitend een individuele uitkering. Er is een ondergrens van £1 per auteur en een bovengrens van £6000 per auteur. (35)

2.9.4 *Zweden*

In Zweden heeft men een mengstelsel van individuele en collectieve verdeling.

Ongeveer 1/3 deel is voor individuele uitkeringen ('authors coin') en ongeveer 2/3 deel gaat naar een solidariteitsfonds ten behoeve van collectieve doeleinden. Is de hoogte van een individuele uitkering niet hoger dan 420 crowns dan gaat het bedrag niet naar de individuele auteur, maar naar het solidariteitsfonds. Dit gebeurt ook zodra een werk meer dan drie auteurs heeft. (36)

2.10 **Vindt er aftopping plaats?**

2.10.1 *Denemarken:*

Er is aftopping met een glijdende schaal. Er zijn 6 categorieën waarbij het zo is dat als de auteur een categorie hoger komt, hij minder uitkering per band ontvangt. (37)

2.10.2 *Duitsland:*

Tevens aftopping met een glijdende schaal (9 categorieën). (38)

2.10.3 *Groot-Brittannië:*

Zoals al onder 2.9.3. aangeduid is er een maximumbedrag per auteur (£6000). (39)

2.10.4 *Zweden:*

De bedragen per auteur (individuele uitkering) worden afgetopt overeenkomstig een glijdende schaal van 4 uitleenfrequenties. (40)

2.11 **Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats?**

2.11.1 *Denemarken:*

De Rijksinspectie van de openbare bibliotheken draagt zorg voor de repartitie. Voor schrijvers is er een automatische betaling, terwijl de andere categorieën rechthebbenden zelf een aanvraag moeten indienen. (41)

2.11.2 *Duitsland:*

De verschillende VG's verzorgen de repartitie. De wijze waarop deze verdelen is vastgelegd in hun statuten, echter fondsvorming is wettelijk verplicht gesteld (zie ook 2.9.2.). In principe hebben ook buitenlandse auteurs recht op een vergoeding. Deze buitenlandse auteurs moeten dan wel ingeschreven staan bij de betreffende VG's. (42)

2.11.3 *Groot-Brittannië:*

Er is een 'Registrar of Public Lending Right'. Deze is verantwoordelijk voor het register, de peilingen en betaling, en functioneert als een zelfstandig rechtspersoon. De vraag of buitenlandse auteurs ook recht op een vergoeding hebben, kan worden opgelost door wederkerige overeenkomsten tussen vertegenwoordigers van auteurs in twee landen. Een dergelijke overeenkomst is er met Duitsland, zodat Duitse auteurs recht hebben op een vergoeding in Groot-Brittannië, en Britse auteurs recht hebben op een vergoeding in Duitsland. (43)

2.11.4 *Zweden:*

De uitvoerende instantie is het Zweedse schrijversfonds. De samenstelling van dit fonds is als volgt:

- 4 vertegenwoordigers van de overheid,
- 8 vertegenwoordigers van de schrijvers,
- 1 vertegenwoordiger van de vertalers,
- 1 vertegenwoordiger van de illustratoren (etc.). (44)

2.12 **Op welke manier wordt het belang van de consument behartigd?**

In de literatuur wordt weinig aandacht geschonken aan dit onderwerp. Het enige dat direct in het oog springt, is dat de financiering in alle stelsels door de overheid op zich wordt genomen om op die manier de consument zo min mogelijk de dupe te laten zijn van de invoering van een leenrechtregeling.

Dit rapport bevat een bijlage in de vorm van een schematisch overzicht van de verschillende leenrechtsstelsels (III). Dit schema is door de Vereniging voor Auteursrecht gepubliceerd in het rapport van de studiegroep Leenrecht d.d. 16 november 1984. Er zijn weinig wijzigingen ten opzicht van dit schema

opgetreden. Ten aanzien van Groot-Brittannië kan gewezen worden op twee punten. Ten eerste is het wederkerige verdrag met Duitsland nog niet in het schema verwerkt en ten tweede is de vergoeding niet meer vanaf £5 per boek, maar vanaf £1 per auteur, en is de bovengrens verschoven van £5000 naar £6000. Ten aanzien van Zweden kan opgemerkt worden dat het schema verzuimt te vermelden dat de werken die in Zweden onder de regeling vallen boeken en naslagwerken zijn. Met betrekking tot deze laatste categorie wordt evenmin vermeld dat de berekeningsgrondslag daarvan niet de uitleen- frequentie is, maar het aantal aanwezige exemplaren.

Voor het overige kan het schema aangehouden worden.

2.13 Frankrijk

In het Franse recht bestaat er geen speciaal huurrecht voor boeken of enig ander werk in de zin van de wet. Althans op het gebied van auteursrecht. Wel is er een huurrecht voor grammofoonplaten en video's opgenomen in de regeling van de naburige rechten. Dat wil echter niet zeggen dat de auteursrechthebbenden machteloos staan ten opzichte van verhuur. In de Franse praktijk (die ook in België is toegelaten) kan men op grond van het zgn. bestemmingsrecht dergelijke gebruiksvormen verbieden en met name de verhuur afhankelijk maken van zijn toestemming. Deze bevoegdheid hoeft niet nader te worden gepreciseerd aangezien deze al door de rechtspraak erkend wordt. Verscheidene recente arresten van het Cour de cassation (in Nederland: Hoge Raad), kunnen voor wat dit betreft aangehaald worden. (45)

Het leenrecht is in Frankrijk dus niet wettelijk geregeld. Dit houdt tevens verband met het feit dat men in Frankrijk (evenals in België) niet de leer van het uitputtingsbeginsel hanteert, maar die van het bestemmingsrecht. Het uitputtingsbeginsel houdt in dat de auteur die het recht tot openbaarmaking heeft in principe geen zeggenschap meer heeft over zijn producten voor wat betreft zekere vormen van exploitatie, nadat deze producten eenmaal rechtmatig in het verkeer zijn gebracht. (46) Het bestemmingsrecht kent een geheel ander uitgangspunt. De leer van het bestemmingsrecht betoogt dat reproduceren, in het verkeer brengen en gebruik van de exemplaren niet evenzovele losse handelingen zijn, maar bij elkaar horen. De toestemming tot reproduceren impliceert tevens die tot in het verkeer brengen en gebruik van de exemplaren. Een eventuele restrictie (bv. een verbod tot uitlening!) moet reeds ten tijde van het

reproducieren, dus aan het begin van de exploitatie duidelijk kenbaar gemaakt zijn voor de verkrijgers van de exemplaren. (47) De auteur heeft bij deze leer de absolute controle over het gebruik van zijn werk. De Franse auteur kan het uitlenen van zijn werk verbieden door middel van een inscriptie in ieder exemplaar van zijn werk (dit moet hij dan wel contractueel met zijn uitgever zijn overeengekomen).

Dit systeem is echter verre van praktisch, alleen al omdat het betwijfeld mag worden dat een uitgever in zal stemmen met een dergelijke eis, aangezien een dergelijke inscriptie de boekverkoop kan schaden. Feitelijk gezien is de beslissing inzake de uitlening van boeken of grammofoonplaten dan ook buiten de macht van de auteurs, zodat de auteurs het meest gebaat zouden zijn met een wettelijk recht op leenvergoeding. (48)

2.14 Europese Commissie

De Europese Commissie heeft in haar Groenboek over auteursrecht aandacht besteed aan de vraag of het wenselijk is om het leenrecht met betrekking tot boeken in communautair verband te regelen. De Commissie beantwoordt deze vraag echter negatief en wel om de volgende redenen:

- het gaat maar om relatief kleine bedragen
- slechts in vier landen van de EG, te weten Denemarken, Duitsland, Nederland en Groot-Brittannië, is er een regeling. Alleen in Duitsland bevat de regeling naast boeken ook audiovisuele werken. Daarbij komt dat het politiek niet eenvoudig ligt.
- van de vier landen is er slechts één (Duitsland) waar de regeling in de auteurswet is opgenomen. In de drie andere landen is de leenvergoeding in feite een methode om subsidiegelden uit te keren aan uitgevers en schrijvers en dat wordt niet gezien als een onderwerp dat rijp is voor harmonisatie.
- voor het vrij verkeer van boeken of de ontwikkeling van het uitgeversbedrijf is het ontbreken van een leenrecht niet problematisch. (49)

In de Mededeling 'Het boek en de lectuur: de culturele inzet van Europa' noemt de EC het auteursrecht een wezenlijk instrument van het cultuurbeleid. De vragen op dit complexe juridisch gebied zouden zowel vanuit het oogpunt van de bescherming van de auteurs en vertalers als vanuit dat van het vrije verkeer van letterkundige werken moeten worden opgelost. Voor het vraagstuk van het

leenrecht verwijst de Commissie naar haar eerder in het Groenboek auteursrecht ingenomen standpunt, nl. dat een communautaire actie om de wetgevingen op dit gebied nader tot elkaar te brengen onder de huidige omstandigheden niet gerechtvaardigd zou zijn. Het vraagstuk van het leenrecht zal volgens haar steeds acuter worden naargelang zich in alle regio's van de EG een dicht net van bibliotheken zal ontwikkelen. (50)

3 Nadere beschouwing van de buitenlandse leenrechtsstelsels

3.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtsstelsel ten grondslag?

Groot-Brittannië is het enige land (van de in hoofdstuk 2 geïnterpreteerde landen) waar alleen een auteursrechtelijk argument tot invoering van een leenrecht heeft geleid, terwijl het leenrecht nota bene niet in de auteurswet is vastgelegd. De andere landen hebben allemaal een combinatie van auteursrechtelijke en sociaal-economische en/of cultuurpolitieke argumenten als grondslag voor hun leenrechtregeling.

Duitsland, waar de regeling immers in de auteurswet is opgenomen, ziet geen probleem in het feit dat er in een auteurswettelijke leenrechtregeling naast auteursrechtelijke ook andere argumenten een rol spelen; m.a.w. een auteurswettelijke regeling behoeft in Duitsland niet uitsluitend auteursrechtelijke elementen te bevatten. Van belang is tevens in het oog te houden dat een regeling waaraan een auteursrechtelijke argumentatie ten grondslag ligt niet noodzakelijkerwijze de auteurswet hoeft te zijn! (zie de Engelse regeling).

3.2 De juridische grondslag

Alleen Duitsland heeft een leenrechtregeling die geïncorporeerd is in de auteurswet. De overige landen hebben allemaal een zelfstandige leenrechtregeling, alhoewel deze wel zeer verschillend zijn.

Groot-Brittannië en Denemarken hebben een aparte, specifieke wet, terwijl de regeling in Zweden geen wettelijke basis heeft maar gebaseerd is op een parlementaire beschikking.

Zoals nog zal blijken brengt de keuze voor een bepaalde juridische grondslag onvermijdelijk zekere consequenties met zich mee. Om alvast een voorbeeld te noemen: de auteurswettelijke basis van het leenrecht in Duitsland heeft tot gevolg dat naast boeken ook audio-visuele werken onder de regeling vallen.

3.3 Wat is onderworpen aan het leenrecht?

In de landen waar een aparte, al dan niet wettelijke, regeling is vallen alleen boeken onder de regeling. In Duitsland omvat het leenrecht tevens platen, geluids- en videocassettes en dia's. Dit komt doordat het leenrecht daar in de auteurswet is opgenomen. De auteurswet heeft een wijder bereik aangezien het in deze wet neergelegde auteursrecht een aan een auteur verleende waarborg van zeggenschap over het door hem gemaakte werk behelst.

Een door de auteur gemaakt werk is uiteraard niet alleen een boek, maar kan ook één van de andere bovengenoemde intellectuele prestaties omvatten, zodat deze automatisch onder het leenrecht vallen. Alleen in Zweden geldt dat ook naslagwerken onder de regeling vallen, terwijl in Groot-Brittannië een voorstel in die richting is gedaan. (1) Naslagwerken zijn werken die niet met de lezer mee naar huis gaan, maar die ter plaatse worden ingezien. In de meeste regelingen zijn de naslagwerken niet inbegrepen. Hieraan liggen met name praktische redenen ten grondslag. De kosten ter berekening van een vergoeding ten aanzien van dergelijke werken worden te hoog geacht in relatie tot het gebruik van de werken.

3.4 Wie worden als rechthebbenden aangemerkt?

Groot-Brittannië is het land dat het begrip rechthebbende het meest beperkt heeft uitgelegd, terwijl Duitsland daarentegen het begrip rechthebbende zeer ruim interpreteert. Dit hangt wederom samen met de auteurswettelijke basis van de leenrechtregeling. Nu onder de auteurswet meerdere werken dan alleen boeken vallen, zijn er uiteraard ook meerdere makers dan enkel schrijvende auteurs (bijv. boeken - auteurs; platen - componisten; foto's - fotografen, etc.).

Naast de kwalificatie auteur, vertaler, etc. kent iedere regeling nog andere vereisten om als rechthebbende voor een vergoeding in aanmerking te komen. Dit varieert van het bezitten van de nationaliteit van het betreffende land tot het overleggen van een notariële verklaring, waarin staat dat de betreffende de auteur van het te registreren boek is.

Voor de toekomst zal het niet goed mogelijk zijn het nationaliteitsvereiste te stellen nu de Europese Commissie heeft uitgesproken dat 'krachtens art.7 van het EEG-Verdrag elke discriminatie op grond van nationaliteit verboden is en dat

voorzover een systeem van vergoedingen voor uitleningen door openbare bibliotheken op andere criteria berust dan de nationaliteit van de schrijvers of de uitgevers dit niet in strijd met art.7 is'. (2) Een kwantitatief criterium in die zin dat aan een werk bv. niet meer dan drie auteurs meegewerkt mogen hebben indien het voor leenrechtvergoeding in aanmerking wil komen, is bv. wel toegepast mits een dergelijk criterium zowel voor eigen onderdanen als voor onderdanen van andere EG-lidstaten geldt.

Van de geïnventariseerde landen heeft alleen in Duitsland de uitgever een van de maker afgeleid recht op vergoeding. In de overige landen heeft de uitgever geen aanspraak op een vergoeding. Van Zweden is bekend dat daar invoering van een leenrecht voor uitgevers niet gewenst werd op grond van de overweging dat het de publicatie van 'moeilijke' literatuur niet zou bevorderen. Onder moeilijke literatuur wordt die literatuur verstaan die waarschijnlijk maar een kleine afzetmarkt zal hebben, zodat het uitgeven van dergelijke literatuur risicovol is voor de uitgever. Het is dan namelijk nog maar de vraag of de kosten gedekt kunnen worden door de opbrengsten. Het is meestal hoogwaardige literatuur (bv. poëzie) die onder deze categorie valt.

Wel geeft men in Zweden steun aan uitgeverijen, wat neerkomt op een tegemoetkoming in de kosten van de uitgaven van hoogwaardige cq. 'moeilijke' literatuur. (3)

3.5 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht?

Men moet hier twee vragen uit elkaar houden, nl.:

1) is de individuele vergoedingsaanspraak overdraagbaar

2) is de individuele vergoedingsaanspraak vatbaar voor vererving

ad 1): In Denemarken, Duitsland en Zweden is deze niet overdraagbaar. In Groot-Brittannië wordt het leenrecht als persoonlijk en roerend eigendom gezien en is het derhalve overdraagbaar aan iedere derde.

ad 2): In alle landen is de individuele vergoedingsaanspraak vatbaar voor vererving. In Denemarken is deze aanspraak alleen na te laten aan de overlevende echtgenoot (zolang niet hertrouwd) of de overlevende kinderen tot 21 jaar.

Het feit dat in Duitsland het recht op vergoeding tot 70 jaar na de dood van de

maker doorgaat, hangt samen met de auteurswettelijke basis; het auteursrecht houdt namelijk pas op 70 jaar na de dood van de maker (in Nederland zou dat 50 jaar zijn).

3.6 Welke bibliotheken vallen onder de regeling?

Duitsland is het enige land waar alle voor het publiek toegankelijke instellingen waar uitleen plaatsvindt, onder de regeling vallen. De leenrechtregelingen in de overige landen beperken zich tot openbare- en schoolbibliotheken. Veelal lagen praktische redenen er aan ten grondslag om wetenschappelijke en particuliere bibliotheken cq. instellingen niet onder de regeling te laten vallen.

In Denemarken sloot men wetenschappelijke en gespecialiseerde bibliotheken uit omdat deze bibliotheken grotendeels buitenlandse literatuur bevatten. De kosten om de vergoedingen te berekenen zouden in deze bibliotheken te hoog zijn in verhouding tot de uit te keren bedragen. (4)

3.7 Wat is de berekeningsgrondslag?

Er zijn drie methoden om de vergoeding te berekenen:

- 1) vergoeding voor het uitlenen van een werk
- 2) vergoeding naar rato van de aanschaffing
- 3) vergoeding op basis van het boekbezit (voorraad)

De eerste methode vindt aanhang in Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden. Daarbij behoort vermelding dat in Zweden voor naslagwerken als criterium geldt het aantal aanwezige boeken (methode 3). De vergoeding per naslagwerk, zowel voor Zweeds oorspronkelijk als voor Zweedse vertalingen, is in de Zweedse tariefstructuur vier keer zo hoog als voor uitleenbaar werk, terwijl de vergoedingen voor oorspronkelijk Zweeds werk twee keer zo hoog zijn als voor Zweedse vertalingen. (5) Zoals gezegd is in Duitsland de berekeningsgrondslag het aantal uitleningen. Daarmee is echter nog niet alles gezegd; er is nl. een speciale regeling van toepassing op de individuele uitkering van het schrijversdeel. Berekeningsgrondslag is hier het gemiddelde van zijn 'uitleenscore' van 3 achtereenvolgende jaren, m.a.w.: het totaal van de gevonden uitleningen gedeeld door drie. Deze score wordt uitgezet op een schaal van negen (uitleen)frequentie categorieën; elke categorie krijgt een waardering in punten,

waarmee de hoogte van het uit te keren bedrag wordt vastgesteld. (6) Dit is de zogenaamde aftopping volgens een glijdende schaal, waarover meer in 3.10. Alleen Denemarken heeft ten aanzien van uitleenbare werken het boekbezit als berekeningsgrondslag. Men meent dat de schrijvers er op die manier een stabiel inkomen over langere tijd aan kunnen verdienen, ook wanneer hun reproductie (tijdelijk of door leeftijd) minder is geworden. Het nadelige effect ervan is echter dat het een zware belasting voor de bibliotheken met zich meebrengt. (7)

De geïnventariseerde landen gebruiken geen van alle de tweede methode (vergoeding naar rato van de aanschaffingen) ter berekening van de vergoedingen. Een dergelijke methode laat geen plaats voor aftopping, wat tegemoet zou komen aan de klassieke benadering van het auteursrecht (waarover meer in hst 4), die daar immers tegen is. Wel is bij deze tweede methode van belang in de gaten te houden dat de samenstelling van de bibliotheekcollectie niet te veel wordt afgestemd op de leengelduitkeringen, nu de aanwezigheid van een item in de collectie immers een noodzakelijke voorwaarde is om met dit item leengeld uitgekeerd te krijgen.

3.8 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd?

Opvallend is dat in alle landen de leenvergoeding gefinancierd wordt door de overheid (uit de collectieve middelen). Dit komt voort uit de gedachte dat men de bibliotheekgebruiker zo min mogelijk wil belasten. Een heffing bij de gebruikers wordt verworpen vanwege de kosten, omdat zij de drempel verhoogt en mogelijk ook het leespatroon zal beïnvloeden. Een heffing per bibliotheek wordt eveneens uit het oogpunt van de kosten inefficiënt geacht; men vreest dat het opbrengen door de bibliotheken van een gedeelte van de leenvergoedingen ten koste zal gaan van het bibliotheekbudget, met name de boekaankoop. (8) Als alternatief voor een lineaire heffing ten behoeve van het leenrecht, te betalen door de gebruiker, kan gepleit worden voor een sociaal rechtvaardiger niet-lineaire, progressieve (cultuur)belasting, m.a.w. niet iedere bibliotheekgebruiker betaalt een zelfde bedrag, maar de gebruiker betaalt een bedrag evenredig aan zijn draagkracht. Het gevaar hiervan is wellicht dat de meer draagkrachtigen, die dus ook meer leenrechtgeld de bibliotheek doen instromen, afzien van bibliotheekgebruik en overgaan tot enkel het aanschaffen van boeken. Het

bibliotheekbudget vermindert aldus, waardoor het aankoop- beleid op een lager pitje zal komen te staan. Dit heeft weer tot gevolg dat de kwaliteit van de bibliotheekcollectie er onder zal lijden, wat hoogstwaarschijnlijk een nog lager aantal bibliotheekgebruikers met zich mee zal brengen.

De bovenstaande redenering zal zich dan weer herhalen (cirkel-redenering). (9) Dat de grootte van de contributie, weliswaar in combinatie met het leesgedrag, inderdaad bepalend is voor het al dan niet lid blijven, is geconstateerd door onderzoekers. Het blijkt dat uiteindelijk de veel-lezers overblijven, en vervolgens alleen onder hen degenen met een tamelijk hoog inkomen (wat er gebeurt als deze een niet-lineaire, progressieve contributie moeten betalen is niet onderzocht). De werking naar de niet-gebruikers toe wordt op deze manier ondermijnd. (10) De huidige regeling in de Welzijnswet heeft voor een mengsysteem van financiering gekozen. Het ene deel wordt opgebracht door de overheid en het andere deel door de bibliotheken. Als nadeel hiervan kan genoemd worden dat het de bibliotheken voor een keuze plaatst: ofwel betalen zij hun deel van het leenrecht uit hun eigen middelen, ofwel wordt de bibliothecaire leenrechtbijdrage verhaald op de bibliotheek- gebruiker. In het ene geval verminderen de financiële mogelijkheden van de bibliotheken (minder aankopen, minder gebruiksvriendelijk), in het andere geval valt een terugval van het bibliotheekgebruik te vrezen. (11)

3.9 Hoe is de verdeling?

Twee landen kennen uitsluitend individuele uitkering (Denemarken en Groot-Brittannië) en twee landen hebben een mengsysteem van zowel individuele als collectieve uitkering (Duitsland en Zweden).

In de landen waar uitsluitend individuele uitkering plaatsvindt en men met een leenrechtregeling de sociaal-economische positie van de zwakke auteur wil verbeteren, is men van oordeel dat de individuele uitkering een scheve verdeling veroorzaakt. Een zwakke groep als met name dichters zal niet veel vergoeding ontvangen, terwijl een groep als de streekromanauteurs juist een goede vergoeding zal krijgen. Vanuit een sociaal-economische gedachte bezien heeft juist deze laatste groep minder ondersteuning nodig, aangezien de boekverkopen hen al een goede inkomstenbron bieden, m.a.w. er is volgens hen sprake van een scheve verdeling (degenen die de vergoeding het meest nodig hebben, krijgen

juist de minste vergoeding!). In Denemarken tracht men dit te compenseren door een van het leenrecht losstaande kwalitatieve steun te verlenen. (12) Alhoewel mij niet bekend is wat men onder deze kwalitatieve steun verstaat, kan ik me voorstellen dat het hier bv. om subsidiëring van de auteurs met een sociaal economische zwakke positie gaat. In een stelsel waar zowel in een individuele als collectieve uitkering is voorzien, wordt een dergelijke 'scheve' verdeling veelal gecompenseerd door bijdragen uit het collectieve fonds (bv. Zweden). In Duitsland, waar de VG's bepalen hoe de verdeling is, zijn in het 'Verwertungsgesellschaftsgesetz' van 1965 de randvoorwaarden voor de verdeling vastgelegd. Zo is bepaald dat een gedeelte van de te reparteren gelden zullen worden aangewend voor een systeem van fondsvorming in plaats van een systeem van individuele repartitie. Uit dit fonds worden onder meer pensioenvoorzieningen, 'solar ships', e.d. gefinancierd.

3.10 Vindt er aftopping plaats?

Ieder land kent een zekere mate van aftopping. Denemarken, Duitsland en Zweden allemaal volgens een glijdende schaal en Groot-Britannië heeft het systeem van een maximumbedrag per auteur. Het systeem van aftopping vindt in ieder land zijn rechtvaardiging in het feit dat hiermee de positie van de met name - uitgaande van welke berekeningsgrondslag dan ook - onderbedeelde schrijvers van het literaire boek verbeterd wordt; m.a.w. de hierboven in 3.9.0. beschreven 'scheve' verdeling wordt door de aftopping enigszins gecorrigeerd. Als uitgevers in een leenrechtregeling aangemerkt worden als rechthebbenden op een vergoedingsaanspraak, dan kan in overweging genomen worden om ook op deze groep rechthebbenden het systeem van aftopping toe te passen. Alleen in Duitsland hebben uitgevers een van de maker afgeleid recht op vergoeding. De VG's bepalen in Duitsland hoe de verdeling zal plaatsvinden. De VG Wort heeft negen uitleenfrequentie- categorieën ter berekening van de uit te keren vergoedingen. Dit houdt in dat naar mate de auteur meer uitgeleend wordt, hij in een hogere categorie komt en hoe hoger de categorie des te lager de normvergoeding. Auteurs ontvangen 70%, uitgevers 30% van het te verdelen geld, wat impliceert dat uitgevers ook onder het systeem van aftopping vallen nu de hoogte van de vergoeding berekend wordt aan de hand van de uitleenfrequentie categorieën. De VG Wissenschaft keert het uitgeversdeel niet uit aan

de afzonderlijke uitgevers, maar gebruikt het om wetenschappelijke en technische literatuur te promoten. Hier vindt dus geen aftopping plaats.

3.11 Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats?

Het zijn allemaal zelfstandige organisaties die voor de repartitie zorg dragen. Deze organisaties zijn speciaal opgericht ter inning en repartitie van de leenrechtgelden en hebben uitsluitend deze functie.

In Zweden is de organisatie samengesteld uit vertegenwoordigers van de diverse belanghebbenden (overheid, schrijvers, vertalers, illustratoren) om zodoende een zo groot mogelijke mate van onafhankelijkheid en diversiteit te creëren.

In Groot-Brittannië is er een aparte functionaris aangesteld die de functie van "registrar" bekleedt, aan welke functie rechtspersoonlijkheid is toegekend, terwijl in Duitsland de VG's de repartitie verzorgen.

4 Doel en functie van het auteursrecht bij leenvergoeding

Ten aanzien van de invoering van een leenrechtregeling worden drie verschillende soorten argumenten onderkend, te weten:

- auteursrechtelijke argumenten
- sociaal-economische argumenten
- cultuurpolitieke argumenten

Hieronder zal ik uiteenzetten wat deze argumenten inhouden, waar ze samenlopen en waar ze tegenstrijdig zijn.

4.1 Auteursrechtelijke argumenten

Klassiek auteursrechtelijk zijn de argumenten die het auteursrecht zien als een puur individueel verbodsrecht. Op basis van dit verbodsrecht vindt de exploitatie marktconform plaats.

Bij voortgezet gebruik van zijn werk heeft de auteur individueel recht op vergoeding. Of de maker veel zal ontvangen is afhankelijk van de vraag die er op de markt naar zijn werk is. De leenvergoeding wordt gezien als een betaling voor geleverde diensten. (1)

De opvatting dat het auteursrecht als een individueel verbodsrecht gezien moet worden, wordt tegenwoordig wat minder strikt gehanteerd. De gedachte dat een andere benadering ook mogelijk is, heeft terrein gewonnen. Men is van mening dat het systeem van auteursrecht niet alleen ten behoeve van de individuele auteur gebruikt moet worden, maar ook voor andere algemene doeleinden. Deze benadering brengt met zich mee dat gaandeweg het vergoedingsrecht zijn intrede in het auteursrecht heeft gedaan. Ter illustratie kan het reproductie recht genoemd worden.

4.2 Sociaal-economische argumenten

Het gaat in de sociaal-economische visie om de sociaaleconomische positie van de auteur. De auteurs ontvangen, zeker in vergelijking tot andere vrije beroepen,

een slechte beloning voor hun werk. Voornamelijk dichters en schrijvers van literair werk kunnen nauwelijks van de inkomsten uit de verkoop van hun boeken leven.

Het leenrecht moet in deze visie gezien worden als (hulp)instrument ter verbetering van deze sociaal-economische positie. (2)

4.3 Cultuurpolitieke argumenten.

Het leenrecht wordt in de cultuurpolitieke visie mede beschouwd als cultuurpolitiek instrument waarmee het cultuur/ letterenbeleid van de overheid moet worden bevorderd. De produktie van kwalitatief hoogwaardig werk en een zo groot mogelijke diversiteit ervan is hetgeen men poogt na te streven. Een leenvergoedingsregeling kan daartoe, in de cultuurpolitieke visie, dienstbaar zijn. (3)

4.4 Standpunt ministers voorheen en nu

De minister van WVC hanteerde destijds ter invoering van een leenvergoedingsregeling cultuurpolitieke en sociaaleconomische argumenten. Dit blijkt heel duidelijk uit het al in hoofdstuk 1 weergegeven citaat van een gedeelte uit de algemene beschouwing van de minister van WVC in de Memorie van Toelichting op het ontwerp 'Welzijnswet' in 1985: 'Het belangrijkste argument voor de invoering van een leenvergoeding is, dat de overheid die ter stimulering van de leescultuur een openbare bibliotheek- voorziening in stand houdt, door middel van dat openbare bibliotheekwerk een voortgezette exploitatie op massale schaal van de voortbrengselen van de 'Boekproducenten' bewerkstelligt. Het toekennen van een leenvergoeding vindt zijn rechtvaardiging ook in het feit, dat de overheid (ook op cultuurpolitieke gronden) gehouden is bij de bevordering van het openbare bibliotheekwerk een honorering mogelijk te maken van de auteurs en uitgevers om hen als 'Boekproducenten' in staat te stellen in een pluriform en kwalitatief hoogwaardig aanbod te blijven voorzien'.

Op het moment van de discussie over de invoering van een leenvergoeding werd duidelijk gesteld dat vanuit een klassieke auteursrechtelijke visie de beoogde cultuurpolitieke en sociaal-economische doelstellingen niet in de Auteurswet 1912

opgenomen konden worden. Zeker financiële redenen hebben aan deze opvatting bijgedragen. Opname in de Auteurswet impliceert immers dat de Berner Conventie van toepassing is. Het gaat daarbij met name om de art.4 - 6 Berner Conventie, waarin het assimilatie beginsel is vastgelegd. Dit assimilatiebeginsel brengt met zich mee dat naast vergoedingen aan Nederlandse auteurs ook auteurs die onderdaan zijn van een bij de Berner Conventie aangesloten land recht op vergoeding hebben.

Het geld dat dan beschikbaar zou zijn voor de Nederlandse auteurs zou daardoor aanzienlijk minder zijn. Een leenvergoedingsregeling met als basis de Auteurswet 1912 werd op dat moment niet wenselijk geacht.

Een sprekend voorbeeld van de gedachte van de minister van WVC waaruit blijkt dat hij van mening is dat er naast het klassieke auteursrecht ook plaats is voor een andere auteursrechtvisie, waarin auteursrecht dienstig kan zijn aan cultuurpolitiek, vinden we in de rede die genoemde minister in 1987 hield. Deze rede werd gehouden op een symposium ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de Berner Conventie en het 75-jarig bestaan van de Auteurswet 1912. De slotwoorden van deze rede waren namelijk: 'In dat licht zie ik de toekomst van het auteursrecht zo, dat het klassieke auteursrecht toegepast wordt waar dat kan, maar dat er ook, in of buiten de Auteurswet 1912 plaats is voor een functionele auteurswetgeving als cultuurpolitiek instrument dat recht doet aan het algemeen belang dat inherent is aan cultuur.(4)

Momenteel lijkt er een kentering in het tot op heden door de minister van WVC gevoerde cultuurpolitiek beleid te zijn gekomen. In de notitie 'Van leenvergoedingsregeling 1987 naar leenrechtregeling 1992' geeft de huidige minister van WVC de hoofdlijnen weer voor wat betreft de te vervangen welzijnswettelijke leenvergoedingsregeling.

Als nadelen van de bestaande regeling worden genoemd:

- 1) het is een wezensvreemd element in de Welzijnswet.
- 2) de regeling heeft een ambivalent karakter. Ze bevat zowel auteursrechtelijke als cultuurpolitieke elementen.
- 3) de legitimiteit van dit type hybride regeling blijft omstreden, niet alleen in kringen van auteursrechtdeskundigen, maar ook bij auteurs, uitgevers, het

bibliotheekveld.

- 4) vanuit cultuurpolitiek oogpunt geldt als bezwaar dat het te verdelen geld teveel naar niet-literaire auteurs en uitgevers gaat; vanuit auteursrechtelijk oogpunt beschouwd is aftopping een onterechte vorm van herverdeling.
- 5) de regeling heeft aspecten van inkomensbeleid en is daarmee in strijd met de departementale richtlijn die bestel- en produktiegericht is.
- 6) de regeling is niet consistent met overig beleid, bijv. de auteursrechtelijk georiënteerde regeling voor heffing op blanco banden.
- 7) de verdeling van het geld tussen auteurs en uitgevers (micro en macro) blijft omstreden.
- 8) er zijn EGrechtelijke bezwaren in verband met het nationaliteitscriterium.

Al deze bezwaren vloeien volgens de minister voort uit het hybride karakter van de huidige regeling. Voorgesteld wordt deze regeling niet te continueren. Als wenselijke vervanging ziet de minister een auteursrechtelijke regeling (in het kader van de Auteurswet 1912) voor een leenrecht met daarnaast een intensivering en versterking van het (bestaande) bestuursrechtelijke instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid.

De f 5 mln. die momenteel door de overheid wordt gefinancierd ten bate van de leenvergoeding zal dan bestemd moeten worden voor het letterenbeleid, terwijl de thans door de bibliotheken opgebrachte f 10 mln. ter financiering van een auteursrechtelijke leenrechtregeling moet dienen.

Wanneer voor het boekenterrein door de rechthebbenden op een leenrechtuitkering zal worden besloten tot het afzonderen van een deel van de beschikbare gelden in een fondsconstructie, is te overwegen om een deel van de f 5 mln. voor dat fonds te bestemmen als een aanvulling op de rechthebbendenbijdrage. Dit fonds mag echter geen sociaal karakter krijgen. Het auteursrechtelijke leenrecht dient niet als een verbodsrecht geformuleerd te worden, maar als een recht op billijke vergoeding. Volgens de minister zullen door het internationale karakter van het auteursrecht in elk geval aan ingezetenen van EG-lidstaten leenrechten toekomen. Voor een niet-EG land geldt dat aanspraken op een leenrecht slechts zullen worden erkend als deze landen vergelijkbare regelingen voor Nederlandse rechthebbenden kennen (Reciprociteitsbeginsel).

De minister van Justitie heeft door middel van een conceptwetsvoorstel houdende wijziging van de Auteurswet 1912 inzake de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot werken van letterkunde, wetenschap of kunst (Wet op het leenrecht) zijn standpunt kenbaar gemaakt.

Het concept heeft een ruime opzet en er zijn verschillende alternatieven uitgewerkt. Enerzijds wordt op het terrein van het auteursrecht een constructie voorgesteld die de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling *expressis verbis* onder het begrip 'openbaarmaking' brengt, doch deze openbaarmaking niet als een inbreuk op het auteursrecht beschouwt, indien deze handeling geschiedt met betrekking tot het geheel of een gedeelte van het werk of een verveelvoudiging daarvan die door de maker of diens rechtverkrijgende of met diens toestemming in het verkeer is gebracht en voor de verhuur, bruikleen, etc. een billijke vergoeding wordt betaald.

Anderzijds is in het voorstel een alternatief opgenomen dat een vergoedingsregeling creëert ten aanzien van degene die een rechtmatig in het verkeer gebracht werk of een verveelvoudiging daarvan verhuurt of in bruikleen geeft of een soortgelijke rechtshandeling verricht. Bij het eerste voorstel blijft de uitputtingsleer overeind voor zover het werken betreft die anders dan door verhuur/bruikleen in het verkeer zijn gebracht, terwijl bij het tweede voorstel de uitputtingsleer geheel in stand blijft.

In het concept-wetsvoorstel wordt ervan uitgegaan dat de hoogte van de vergoeding vastgesteld wordt op basis van onderhandelingen tussen rechthebbenden en betalingsplichtigen. De inning en repartitie van de vergoedingen worden toevertrouwd aan een door de minister van Justitie aan te wijzen, representatieve rechtspersoon.

In de brief die bij het concept-wetsvoorstel gestuurd werd, waren nog vier vragen geformuleerd die met de onderhavige materie verband houden en waar men graag een reactie op wil ontvangen. Twee van deze vragen zijn relevant voor de RABIN en luiden als volgt:

- 1) Het begrip openbaarmaken is te verdelen in commerciële en niet-commerciële openbaarmaking. Is een clausulering van openbaarmaken in de zin dat het alleen commerciële openbaarmaking zou omvatten discriminerend ten opzichte van niet-commerciële openbaarmaking?
- 2) Acht u de introductie van het reciprociteitsbeginsel voorzover het rechthebbenden in niet-E.E.G. landen betreft wellicht in strijd met (de esprit van) de Berner Conventie?

Zowel de WVC-notitie als het concept-wetsvoorstel van Justitie worden in het volgende hoofdstuk uitvoerig besproken.

4.5 In hoeverre zijn de auteursrechtelijke, cultuurpolitieke en sociaal-economische visie met elkaar te verenigen?

De klassieke auteursrechtvisie ziet het auteursrecht als een exclusief, privaatrechtelijk verbodsrecht. De aandacht is hier vooral gericht op de bescherming van de (materiële) belangen van de individuele auteurs. Andere aspecten van het auteursrecht komen niet of nauwelijks aan bod. (5)

In de recente tijd, in het bijzonder na de Tweede Wereldoorlog, heeft het auteursrecht een verschuiving ondergaan van individueel exploitatierecht van de auteur (klassieke auteursrechtvisie) naar juridische regeling van de exploitatie van in communicatie gebrachte culturele informatie. Een auteursrechtconcept waarbij het auteursrecht mede als instrument van cultuur- en sociaal-economische politiek wordt aangemerkt, is derhalve te verkiezen. (6)

Als een voorbeeld voor deze verjonging van het auteursrecht kan het reprorecht genoemd worden (art. 16 b, 17 Aw). Het reprorecht geeft de auteur een vergoedingsaanspraak ten opzichte van degene die zijn werk binnen de voorwaarden van de toepasselijke regeling copieert. Deze individuele vergoedingsaanspraak heeft geen belemmering gevormd om vanwege gebleken praktische problemen bij het incasseren van de aan individuele auteurs toekomende vergoedingen, de inning en repartitie onder brengen bij een zgn. eigen-recht-organisatie. Onder een eigen-recht-organisatie wordt verstaan een instelling die privaat, met voorbijgaan aan de individuele rechthebbenden, de termen en voorwaarden vaststelt voor de inning en repartitie. Dit betekent dus in concreto dat aan individuele auteurs de bevoegdheid is ontnomen om zelf uit te maken of zij van het hen toekomende reprorecht al dan niet gebruik willen maken.

Het is duidelijk dat op deze manier afbreuk wordt gedaan aan het auteursrecht als individueel verbodsrecht en sprake is van een collectiverings- tendens met betrekking tot de op dit punt bestaande vergoedingsaanspraken.

Als tweede voorbeeld kan gezien worden de (nog in te voeren) heffing op blanco-banden (w.o. 20 656). Ook hiervoor geldt dat de beoogde regeling afstand neemt van het auteursrecht als individueel verbodsrecht en dit nog in sterkere mate omdat de heffing per saldo vergelijkbaar is met een vorm van belasting en

bovendien niet spoort met de mate waarin van de werken van individueel rechthebbenden gebruik is gemaakt. Nog daargelaten dat in de regeling geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verveelvoudigingen van auteursrechtelijk beschermd en niet-beschermd materiaal. Deze regelingen laten zien dat naar de huidige opvattingen kennelijk geen bezwaren bestaan tegen het nuanceren van de klassieke benadering van het auteursrecht, wanneer dit gelet op doel en strekking van datgene wat wordt beoogd (de effectuering van de reprorechtregeling en voorkoming van ongeautoriseerd verveelvoudigen van auteursrechtelijk beschermd materiaal) noodzakelijk wordt geacht.

Bij het voorafgaande lijkt aan te sluiten de mening van Corbet.⁽⁷⁾ Andere geluiden worden echter ook gehoord. Een auteur die tegen deze ontwikkeling stelling neemt, is Cohen Jehoram. Hij is van mening dat de aandacht voor cultuurpolitieke aspecten het aan het auteursrecht verwante leenrecht te zeer doet afdwalen van de rechtsgrondslag van het auteursrecht. Er sluipen naar zijn mening door met name overheidsfinanciering en de daaraan verbonden mate van repartitie van het leenrecht, automatisch cultuurpolitieke elementen bij het auteursrechtelijk leenrecht naar binnen. Hij acht dit in strijd met het marktgebeuren ten aanzien van auteursrechtelijke werken en daarmee met het auteursrecht. ⁽⁸⁾

Spoor is het in zoverre met Cohen Jehoram eens dat hij vindt dat de repartitie van het leenrecht moet gebeuren volgens het klassieke auteursrechtprincipe. Naar zijn mening is het niet juist wanneer men een uitkering, die gegrond is op de populariteit van een bepaalde schrijver, aanwendt om zijn 'concurrenten' tot publiceren in staat te stellen. Een dergelijke besteding miskent de auteursrechtelijke grondslag van het leenrecht. ⁽⁹⁾

Met betrekking tot de rol van de overheid bij de financiering van het leenrecht wil ik erop wijzen dat de Raad van Europa zich heeft uitgesproken voor overheidsfinanciering boven financiering door bibliotheek of leners. ⁽¹⁰⁾ Over de repartitie van de auteursrechtgelden merkt ook de Commissie van de Europese Gemeenschappen op dat zij voorstander is van de vorming van een sociaal en cultureel fonds, door de verschillende beheersorganisaties op het gebied van het auteursrecht, aangezien dit naar haar mening tot goede resultaten leidt en voor een grotere onafhankelijkheid van de cultuur zorgt. ⁽¹¹⁾

Ook in andere landen vindt de gedachte dat auteursrecht ook andere (cultuurpolitieke, sociaal-economische) belangen kan dienen aanhang. Zo is

bijvoorbeeld de leenvergoedingsregeling in Duitsland neergelegd in de auteurswet, terwijl aan deze regeling naast auteursrechtelijke ook sociaal-economische motieven ten grondslag liggen. Dit uit zich bv. doordat de repartitieorganen (de uitvoerende organisaties in het veld) de inning en repartie van de leenrechtgelden duidelijk voorzien van cultuurpolitieke en sociaal-economische elementen. Hiertoe kan als voorbeeld dienen dat wettelijk voorgeschreven is dat er een zekere mate van fondsvorming moet plaatsvinden. Tevens vindt er aftopping plaats (zie hoofdstukken 3 en 4).

Ook in België wordt de bovenstaande gedachte als juist beschouwd. In een advies evalueerde de Raad van State de verhouding tussen auteursrecht en cultuurbeleid als volgt: ' De bepalingen betreffende het auteursrecht hebben nauwe banden met de essentie zelf van de culturele activiteiten. Het auteursrecht wordt aangeduid als een direct en doeltreffend middel om het de kunstenaar mogelijk te maken materieel voordeel te halen uit zijn werk. Het auteursrecht draagt aldus bij tot het scheppen van de gunstige voorwaarden voor de artistieke creatie, waarvan de hele bevolking kan genieten. De Raad van State voegt daar nog aan toe: 'L'institution et la réglementation du droit d'auteur peuvent donc servir d'instruments d'une politique culturelle'. (12)

De vraag of auteursrecht al dan niet te verenigen is met cultuurpolitieke en sociaal-economische belangen is, zoals het bovenstaande heeft trachten aan te tonen, met name terug te voeren op de vraag of men al dan niet voor het klassiek auteursrechtelijk uitgangspunt opteert, waarin het individu boven de samenleving prevaleert.

5 Bespreking WVC-notitie en concept-wetsvoorstel van Justitie

5.1 Bespreking WVC-notitie

Allereerst zal ik stilstaan bij de bezwaren die de minister t.a.v. de huidige regeling heeft.

- 1) Als eerste bezwaar noemt de minister dat de bestaande regeling een wezensvreemd element in de Welzijnswet is. Dit is een constatering op zich die evenwel niet relevant is voor de vraag of de nieuwe regeling van auteursrechtelijke aard moet zijn.
- 2/3) De bezwaren die de minister onder de nrs. 2 en 3 noemt staan weliswaar apart, maar behelzen m.i. dezelfde problematiek en wel dat een regeling niet zowel auteursrechtelijke als cultuurpolitieke elementen kan bevatten. Zoals al eerder weergegeven in paragraaf 4.5.0 kan auteursrecht echter zeer wel cultuurpolitiek dienen, zodat deze bezwaren niet steekhoudend zijn.
- 4) De minister noemt als vierde bezwaar dat vanuit cultuurpolitiek oogpunt het bezwaar geldt dat het te verdelen geld teveel naar niet-literaire auteurs en uitgevers gaat. Dit is juist een minpunt ten aanzien van een klassieke auteursrechtelijke regeling, waarin geen enkele correctie gewaardeerd wordt, waardoor bovengenoemde tendens alleen maar versterkt wordt. De opmerking dat vanuit auteurs-rechtelijk oogpunt beschouwd aftopping een onterechte vorm van herverdeling is, is inderdaad juist gezien vanuit de klassieke auteursrechtelijke visie. Dat deze visie echter verouderd is en er in het auteursrecht niet zozeer meer van het individu maar van de gemeenschap moet worden uitgegaan is in paragraaf 4.5 al betoogd. Dit brengt met zich mee dat het cultuurpolitieke instrument van de aftopping heel goed in het auteursrecht kan worden opgenomen. Het auteursrecht kan immers heel goed cultuurpolitiek dienen!
- 5) Eveneens ervaart de minister als nadelig dat de regeling aspecten van inkomensbeleid heeft. Echter, iedere regeling waarmee geldelijke vergoedingen worden toegekend, kan men als een maatregel van inkomensbeleid zien. Daar is eenvoudigweg niet aan te ontkomen.
- 6) Als een ander bezwaar wordt gezien dat de regeling niet consistent is met

het overige beleid, bijvoorbeeld de auteursrechtelijk georiënteerde regeling voor heffing op blanco banden. Deze verwijzing naar de heffing op blanco banden is niet treffend nu deze regeling, hoewel auteursrechtelijk van aard, afwijkt van het klassieke auteursrechtelijke standpunt, dat WVC aanhangt en dat immers slechts individuele repartitie erkent. De onderhavige regeling leidt nl. tot een niet-individuele repartitie (w.o. 20 656)

- 7) De minister vindt dat de verdeling van het geld tussen auteurs en uitgevers (micro en macro) omstreden blijft. Hoe de verdeling zal zijn is mede afhankelijk van de aard van de regeling die men voorstaat. Bij een klassieke auteursrechtelijke regeling zal de aanspraak individueel zijn. De wet zegt dan 100% vergoeding aan de individuele auteur toe. Doordat de inning en repartitie door een organisatie zal plaatsvinden die de auteurs vertegenwoordigt, kan het in de praktijk anders uitkomen. Dit repartitieorgaan is bevoegd, weliswaar in overleg, een gedeelte van de gelden aan te wenden voor sociaaleconomische en cultuurpolitieke doeleinden. Ook door dit repartitieorgaan kunnen eventueel rechten aan de uitgever worden toegekend. De uitgever zal namelijk in de Auteurswet 1912 geen zelfstandig recht op vergoeding hebben.
- 8) Als laatste brengt de minister naar voren dat er E.G.rechtelijke bezwaren zijn i.v.m. het nationaliteitscriterium. Dit is echter een aspect dat zowel problemen zou opleveren bij een auteursrechtelijke leenrechtregeling als bij een leenrechtregeling waaraan cultuurpolitieke ideeën ten grondslag liggen (zie par. 4.4.0, waarin de mening van de Europese Commissie hieromtrent wordt weergegeven).

Genoemde bezwaren worden alle geweten aan het hybride karakter van de regeling en er moet derhalve een andere regeling tot stand komen. De minister is van mening dat met leenrecht geen cultuurpolitiek bedreven moet worden en kiest voor een (klassiek) auteursrechtelijke regeling. Losstaand van de auteursrechtelijke regeling moet er dan een intensivering en versterking van het (bestaande) instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid komen. De keuze voor een klassiek auteursrechtelijke benadering van het auteursrecht door de minister is een afwijking van het standpunt dat de minister ten tijde van de invoering van de Welzijnswet voorstond.

Zoals al aangehaald in paragraaf 4.2 was de minister destijds van mening dat een

auteursrechtelijke regeling heel goed cultuurpolitieke elementen kan bevatten. Eveneens in hoofdstuk 4, maar dan in paragraaf 4.5, heb ik uiteengezet dat auteursrecht inderdaad heel goed cultuurpolitiek kan dienen. In de klassieke auteursrechtelijke visie is men het daar niet mee eens zodat het de vraag is of er al dan niet voor deze visie wordt gekozen. Zo ja, dan weert men cultuurpolitieke elementen uit de regeling. Dit impliceert dat men bijvoorbeeld tegen aftopping en collectieve repartitie is. Het aanvaarden van het klassieke auteursrecht brengt aldus ingrijpende consequenties met zich mee. Om de cultuurpolitieke elementen uit de auteursrechtelijke regeling te houden wil de minister dus dat er een van deze regeling losstaande intensivering en versterking van het (bestaande) instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid komt. Dit zou gefinancierd moeten worden van de f 5 mln. die door de overheid ter beschikking van het leenvergoedingsrecht wordt gesteld. Dit impliceert dat het te verdelen geld voor leenvergoedingen nog maar f 10 mln. zal bedragen, terwijl het aantal instellingen en rechthebbenden onder een auteursrechtelijke regeling zal toenemen.

Met andere woorden de uit te keren bedragen zullen voor een groot aantal rechthebbenden heel wat minder zijn dan nu het geval is. Dit leidt tot een nog zwakkere positie van de al zwakke positie van de literaire schrijver/vertaler. Op welke manier men de intensivering en versterking van het instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid wil laten plaatsvinden wordt overigens niet vermeld. Het toekennen van een bedrag voor het letterenbeleid is niet gegrond op een wettelijke regeling. Het gevaar bestaat aldus dat de f 5 mln. aan begrotingspolitiek onderhevig wordt. Het bedrag dat dan jaarlijks ter beschikking van het letterenbeleid wordt gesteld kan hierdoor nogal fluctueren. Dit geeft weinig zekerheid voor het voeren van een adequaat letterenbeleid, terwijl dit beleid juist ter vervanging van de cultuurpolitieke elementen van het leenrecht moet dienen!

De verdeling van de bedragen komt mij echter willekeurig voor (f 10 mln. - f 5 mln). Er wordt niet aangegeven waarop de verdeling is gebaseerd.

Wat de minister tevens verzuimt aan te geven is op welke manier zij wil waarborgen dat de positieve effecten die de huidige leenrechtregeling in de Welzijnswet met zich meebrengt tevens in de nieuwe regeling tot hun recht zullen komen.

Naar de mening van de minister dient het auteursrechtelijke leenrecht niet als een verbodsrecht, maar als een vergoedingsrecht geformuleerd te worden. Het klassieke auteursrecht ziet het recht van de auteur als een exclusief verbodsrecht. In de Auteurswet 1912 zien we echter al wat afwijkingen ten opzichte van dit uitgangspunt. Met het oog op een zo groot mogelijke vrijheid van informatie wordt de auteursrechtelijke bescherming dan ingeperkt. Als voorbeeld kan dienen het reproductie recht en de (nog in te voeren) heffing op blanco banden. (1)

Ook voor wat betreft het leenrecht is een vergoedings- in plaats van een verbodsrecht te verdedigen. Het zou vreemd zijn indien een auteur de uitlening van zijn werk door de openbare bibliotheek kan verbieden, terwijl juist de openbare bibliotheek bekend staat als de plaats waar je (vrijwel) alles kan lezen en (eventueel) lenen. De stelling van de minister dat het internationale kader van het auteursrecht met zich meebrengt dat in elk geval aan ingezetenen van EG-lidstaten leenrechten zullen toekomen, is naar mijn mening niet juist. Het lijkt dat de minister zich hier vergist en de EG met de Berner Conventie verwart. Het EEG-verdrag kent nl. niet zoals de Berner Conventie het assimilatiebeginsel. Dit assimilatiebeginsel brengt met zich mee dat aan onderdanen van een bij de Berner Conventie aangesloten land hetzelfde recht op een leenvergoeding moet worden toegekend als aan Nederlandse auteurs. Een dergelijk beginsel geldt niet binnen de EG of het moet zijn dat de betrokken landen zijn aangesloten bij de Berner Conventie. Voor niet-Berner Conventie-landen dient te gelden dat slechts aanspraken op een leenrecht zullen worden erkend indien deze landen vergelijkbare regelingen voor Nederlandse rechthebbenden kennen (Reciprociteitsbeginsel).

5.2 Bespreking concept-wetsvoorstel van Justitie.

Het concept-wetsvoorstel is zonder meer gebaseerd op een leenrechtregeling in de Auteurswet 1912. Alhoewel het auteursrecht eigenlijk een verbodsrecht is, is hier een vergoedingsrecht gecreëerd. Dit is al aan de orde geweest bij de bespreking van de WVC-notitie, zodat ik het hier verder wil laten rusten. Met dit concept-wetsvoorstel wordt de tot nu toe gehuldigde cultuurpolitiek waarbij het algemeen belang van een vrij verkeer van informatie prevaleert, weggeschoven en wordt het individu, de auteur, uitgever, producent, op de voorgrond geplaatst. De minister kiest aldus voor het klassieke auteursrecht. Naar zijn mening kan auteursrecht dan ook niets met cultuurpolitieke of sociaal-economische elementen

te maken hebben. Zoals al aangetoond in paragraaf 4.5 is het echter heel goed mogelijk om met auteursrecht cultuurpolitieke en sociaal-economische belangen te dienen. De maatschappij is immers veranderd in die zin dat informatie tegenwoordig als grondstof in plaats van produkt wordt gezien. Deze accentverschuiving in de maatschappij heeft een functieverandering van het auteursrecht tot gevolg waarbij het accent wordt verlegd van individu (uitgangspunt klassiek auteursrecht) naar gemeenschap. (2)

Het concept geeft geen gedetailleerde invulling van de leenrechtregeling. Het enige houvast dat wordt gegeven is het feit dat er een representatief rechtspersoon zal komen, die belast zal zijn met de inning en repartitie van de leenvergoeding overeenkomstig een door de minister van Justitie goed te keuren reglement. Hoe deze rechtspersoon zal zijn samengesteld, wordt niet verteld evenmin als er bijvoorbeeld richtlijnen voor wat betreft de hoogte en/of de criteria voor de vergoedingen worden gegeven. Het is een zogenaamde open norm-regeling en derhalve zeer vaag en onzeker. Om meer duidelijkheid te scheppen zou de minister van Justitie derhalve een uitgebreidere toelichting moeten geven. In de regeling wordt geen aandacht geschonken aan de positie van de gebruikers van de informatie en op welke manier deze vertegenwoordigd zullen zijn in de rechtspersoon.

Gezien het feit dat er nogal verschillende te vertegenwoordigen groeperingen zullen zijn, nu immers naast boeken ook audiovisuele materialen onder de regeling vallen, zal het wellicht niet onverstandig zijn om naar Duits voorbeeld meerdere rechthebbenden vertegenwoordigende rechtspersonen te scheppen. Iedere rechtspersoon kan dan een op zijn belangengroep toegespitste betere regelgeving creëren.

Wel dienen deze rechtspersonen vanuit eenzelfde kaderregeling te werken, welke door de minister van Justitie is aangegeven en die daar dan ook toezicht op moet houden (in Duitsland het Verwertungsgesellschaftsgesetz). Een rechthebbende kan slechts aanspraak maken op een leengelduitkering door zich aan te sluiten bij het repartitieorgaan dat zijn beroepsgroep vertegenwoordigt. Bezien vanuit het klassieke auteursrecht, wat de minister aanhangt, is dit enigszins merkwaardig. Immers, in deze visie wordt de leenvergoeding gezien als een betaling voor geleverde diensten.

Het mislopen van de vergoeding enkel en alleen omdat men zich niet heeft aangesloten bij het betreffende repartitieorgaan, waar uiteraard ook kosten aan verbonden zijn, strookt hier niet mee. Het leenrecht eist aldus een formaliteit

vooraf, terwijl juist één van de essentiële kenmerken van het klassiek auteursrecht de afwezigheid van enige formaliteit is.

Vraagstukken als aftopping, individuele/collectieve repartitie worden niet direct in de Auteurswet geregeld. Het voordeel daarvan is dat er een grotere flexibiliteit is, met andere woorden veranderingen zijn sneller mogelijk. Maar daarnaast heeft dit tegelijkertijd het nadeel dat juist die flexibiliteit minder rechtszekerheid geeft. Deze benaderingswijze van de wetgever getuigt van zijn voorkeur voor de klassieke auteursrechtgedachte. In deze visie wordt het auteursrecht nl. als individueel verbodsrecht gezien en inhouding door middel van aftopping of door collectieve repartitie voor een algemeen doel strookt niet met deze klassieke auteursrechtopvatting. Dat de wetgever niet even consistent is blijkt duidelijk uit het wetsontwerp heffing op blanco geluidsbanden. Deze regeling kent geen individuele maar een collectieve repartitie en heeft duidelijk cultuurpolitieke invloeden. Zo zal in het repartitiereglement vastgelegd worden dat een bepaald percentage van de totale opbrengst van de vergoeding een collectieve bestemming krijgt ten behoeve van een cultureel doel.

Uit het concept-wetsvoorstel blijkt dat de minister op basis van de wet een 100% individuele uitkering toekent aan de rechthebbenden. Het gebruiken van de individuele uitkeringen voor cultuurpolitiek of sociaal-economische doeleinden is iets wat het repartitieorgaan (of de repartitieorganen) maar moet(en) regelen, aangezien een dergelijke aanwending niet past bij het klassieke auteursrecht. Zoals hierboven al uiteengezet is het, naar mijn mening, echter heel goed mogelijk om cultuurpolitieke en sociaal-economische doeleinden in de Auteurswet 1912 te implementeren. De vraag is aldus of men het klassieke auteursrecht verkiest of opteert voor een ruimere en nieuwere benadering van het auteursrecht, met ieder zijn eigen consequenties.

6 Consequenties van inpassing van het leenrecht in de auteurswet 1912 en eventueel bruikbare elementen uit de bestudeerde buitenlandse leenrechtstelsels.

Bij de analysering van de buitenlandse rechtstelsels t.a.v. de vraag in hoeverre deze stelsels elementen bevatten die bruikbaar zijn bij de inpassing van het leenrecht in de Auteurswet 1912 is de volgorde van de hoofdstukken 2 en 3 aangehouden.

6.1 Welke argumenten liggen aan (de invoering van) het leenrechtstelsel ten grondslag en welke juridische grondslag heeft men daarbij gekozen?

Als men de verschillende landen op dit punt bekijkt, dan kan geconcludeerd worden dat het niet zo is dat bij een auteursrechtelijk argument ook zeker een auteurswettelijke grondslag hoort of dat bij een combinatie van auteursrechtelijke en sociaal-economische/cultuurpolitieke argumenten alleen maar een regeling buiten de auteurswet past.

Om dit te verduidelijken volgt hieronder een opsomming van de landen met hun argumenten voor invoering van een leenrecht en de uiteindelijk gekozen juridische grondslag voor het leenrecht. Een opmerking daarbij is dat geen van de landen expliciet cultuurpolitieke argumenten hanteert ter invoering van een leenrecht.

Veelal zijn echter wel cultuurpolitieke elementen verweven in de sociaal-economische argumentatie.

	argumenten	juridische grondslag
Denemarken	auteursrechtelijk én sociaal-economisch	aparte wet op het leenrecht
Duitsland	auteursrechtelijk én sociaal-economisch	auteurswet
Groot-Brittannië	auteursrechtelijk	aparte wet
Zweden	auteursrechtelijk én sociaal-economisch	berust niet op een wet, maar op een parlementaire beschikking (kennen we niet in Nederland).

Uit het bovenstaande kan men afleiden dat behalve Groot-Brittannië alle landen naast het argument dat de auteur recht heeft op een redelijke vergoeding voor het uitlenen van zijn werk, ook het argument bezigen dat de financiële positie van de auteur verbeterd dient te worden.

Zoals al gezegd impliceert een bepaalde argumentatie ter invoering van een leenrecht niet automatisch een bepaalde juridische grondslag. De keuze voor implementatie van het leenrecht in de Nederlandse Auteurswet 1912 is dus geheel vrij, hetgeen wil zeggen dat een auteursrechtelijke argumentatie niet persé tot een auteurswettelijke regeling moet leiden.

6.2 Wat is onderworpen aan het leenrecht?

Hier kan een grove tweedeling tussen enerzijds boeken en anderzijds audio-visuele middelen worden gemaakt.

Alleen de Duitse regeling omvat naast boeken ook audio-visuele middelen (platen, geluids- en videocassettes en dia's), maar dit heeft te maken met de auteurswettelijke grondslag van het leenrecht aldaar. Het bereik van de Auteurswet beperkt zich immers niet tot alleen boeken, maar omvat alle werken door de auteur gemaakt (zoals b.v. de bovengenoemde audio-visuele middelen). Uiteraard vallen niet alle werken in de zin van de Auteurswet onder de leenrechtregeling. Een werk valt buiten het bereik van de leenrechtregeling zolang het niet tot de verantwoording van één van de Verwertungsgesellschaften (VG's) behoort. Iedere VG heeft een duidelijke groep auteursrechtelijk beschermde werken onder zijn hoede.

Opname van een leenvergoedingsregeling in de Auteurswet 1912 brengt met zich mee dat ook andere werken dan boeken binnen het leenrecht vallen, zolang de regeling niet expliciet tot boeken beperkt wordt. Indien de regeling ook audio-visuele middelen omvat zal de uit te keren bijdrage per auteur minder worden. Er komen dan immers meer rechthebbenden ten aanzien van een leenvergoeding. In tegenstelling tot Duitsland beperken de andere landen het leenrecht tot uitsluitend boeken. Bekijken we deze categorie nader dan zien we dat alleen in Zweden ook naslagwerken onder de regeling zijn gebracht. Is het nu raadzaam om naslagwerken onder de Nederlandse auteurswettelijke leenrecht-regeling te laten vallen? In principe is er geen reden om deze categorie niet tot de leenvergoedingsgerechtigde boeken te laten behoren. Waarom immers boeken die met de lener meegaan wel in aanmerking laten komen voor een vergoeding en

boeken die de lener ter plekke in moet zien niet? Staat de Auteurswet 1912 het eigenlijk wel toe om bepaalde categorieën uit te zonderen? Kijken we naar het reprorecht dan zien we dat het blijkbaar heel goed mogelijk is om een regeling tot een bepaalde categorie te beperken (i.c. art. 10, eerste lid, onder 1° AW 1912).

De andere categorieën die in art. 10, lid 1 AW 1912 genoemd worden en die gekopieerd kunnen worden, vallen immers buiten het reprorecht. De mogelijkheid bestaat dus wel om naslagwerken buiten de leenvergoeding te laten vallen.

6.3 Wie worden als rechthebbenden aangemerkt?

Groot-Brittannië heeft de minst ruime regeling omdat alleen auteurs en illustratoren die op de titelpagina genoemd worden als rechthebbenden worden aangemerkt.

Denemarken en Zweden laten ook fotografen, componisten en vertalers als rechthebbenden in aanmerking komen.

In Duitsland wordt het antwoord op de vraag wie er als rechthebbenden worden aangemerkt, beïnvloed doordat het leenrecht in de Auteurswet is opgenomen. De Auteurswet heeft immers niet alleen boeken onder zijn bereik, maar ook andere werken, zodat er uiteraard ook andere makers dan alleen schrijvende auteurs onder de wet vallen (b.v. componisten, vertalers, etc.). Bovendien heeft in Duitsland de uitgever een afgeleid recht op vergoeding in tegenstelling tot de andere landen. Doordat ook audio-visuele middelen in Duitsland onder de regeling vallen, is de groep rechthebbenden uitgebreider dan in de andere landen. Vanzelfsprekend behoren nl. ook de makers van de audio-visuele middelen tot de rechthebbenden. Hierdoor zal de uitkering per rechthebbende gemiddeld lager komen te liggen nu meer mensen uit hetzelfde potje betaald moeten worden.

Om in aanmerking te komen voor een deel van de leenrechtgelden worden in de landen naast het behoren tot een van de aangewezen categorieën ook vaak andere voorwaarden gesteld. Betreft dit de nationaliteit dan kan worden opgemerkt dat een dergelijke voorwaarde door de Europese Commissie is afgekeurd. Onderdanen van een andere EG-lidstaat hebben evenveel recht op een vergoeding als de eigen onderdanen. Andere criteria zijn echter wel mogelijk (b.v. de voorwaarde dat de belangen van de rechthebbenden op leenvergoeding contractueel worden waargenomen door een auteursrechtelijke (belangen-,

vereniging). Eveneens ziet men b.v. in Denemarken, Groot-Brittannië en Zweden dat er een beperking geldt voor wat betreft het aantal auteurs dat er aan een in die landen uitgeleend boek mag hebben meegewerkt.

Deze bepaling is bovenal op praktische redenen gestoeld. Indien er meer dan drie rechthebbenden per werk zijn, is het uit te keren bedrag te gering in verband met de te maken administratieve kosten ter berekening van de verdeling van de leengelden.

Uit het bovenstaande kan geconcludeerd worden dat opname in de Auteurswet 1912 met zich meebrengt dat de groep rechthebbenden zich uitstrekt tot alle makers, in de zin van de wet, van wie werken uitgeleend worden. Om voor een vergoeding in aanmerking te komen kunnen wel aanvullende eisen gesteld worden, zolang het maar geen vereiste ten aanzien van de nationaliteit betreft.

6.4 Wat is de aard en werkingsduur van het leenrecht?

Van de bestudeerde leenrechtsstelsels is alleen in Groot-Brittannië de individuele vergoedingsaanspraak overdraagbaar aan iedere derde. Op grond van de Auteurswet 1912 is het auteursrecht overdraagbaar, hetzij geheel, hetzij gedeeltelijk (Art. 2 AW). Het vatbaar zijn voor overdracht komt voort uit het feit dat het auteursrecht als roerend eigendom wordt beschouwd. Wordt het leenrecht nu in de Auteurswet ingepast dan impliceert dat tevens dat het leenrecht vatbaar voor overdracht zal zijn. Of dit strookt met de aard van het leenrecht is iets anders. Met het leenrecht wil men immers de auteur ten goede komen en niet een rechtsopvolger, zolang de auteur nog in leven is en derhalve zelf voor een geldelijke tegemoetkoming in aanmerking kan komen. Wel is in de landen algemeen geaccepteerd dat het leenrecht vatbaar voor vererving is. Ook dit is in art. 2 van de Auteurswet 1912 neergelegd en zal dus automatisch van toepassing zijn zodra het leenrecht in de Auteurswet 1912 wordt geïmplementeerd. Het bovengenoemde argument dat tegen overdraagbaarheid pleit, gaat hier uiteraard niet op. Het leenrecht zal bij opname in de Auteurswet 1912 doorgaan tot 50 jaar na de dood van de maker, aangezien het auteursrecht ook pas 50 jaar na de dood van de maker ophoudt (is in Duitsland 70 jaar).

6.5 Welke bibliotheken vallen onder de regeling?

Denemarken, Groot-Brittannië en Zweden laten alleen openbare- en schoolbibliotheken onder de regeling vallen, terwijl Duitsland daarentegen alle voor het publiek toegankelijke bibliotheken onder de regeling brengt. Deze ruime opstelling van de Duitse regeling houdt verband met de auteurs- wettelijke grondslag van het leenrecht aldaar. Het beperken tot openbare-en schoolbibliotheken verdraagt zich niet goed met een leenrechtregeling, indien deze in de Auteurswet wordt neergelegd, aangezien de Auteurswet nu eenmaal als kenmerk heeft ruim geredigeerd te zijn.

Het buitensluiten van wetenschappelijke bibliotheken wordt veelal toegepast om op die manier buitenlandse rechthebbenden op een vergoeding zo veel mogelijk te weren. Deze bibliotheken bevatten immers veelal buitenlandse literatuur en een groot deel van de leenrechtgelden zou dan zo naar het buitenland verdwijnen. Om dit probleem in enige mate te voorkomen zou gedacht kunnen worden aan het oprichten van een apart repartitieorgaan voor wetenschappelijke literatuur, welk orgaan dan een groot gedeelte van de gelden zou moeten aanwenden ten behoeve van een algemeen wetenschappelijk doel (b.v. bevorderen en stimuleren van technisch hoogwaardige literatuur, stipendia, etc.).

6.6 Wat is de berekeningsgrondslag?

Duitsland, Groot-Brittannië en Zweden hanteren het aantal uitleningen als berekeningsgrondslag, terwijl Denemarken (en in Zweden voorzover het naslagwerken betreft) het aantal aanwezige boeken als criterium gebruikt. Opmerkelijk is dat de juridische grondslag van het leenrecht in de landen die uitgaan van het aantal uitleningen overal verschillend is:

- . Duitsland auteurswet
- . Groot-Brittannië aparte wet
- . Zweden parlementaire beschikking

De keuze voor een methode ter berekening van de hoogte van uitkeringen hangt blijkbaar niet samen met de gekozen juridische grondslag.

Indien de vergoeding wordt berekend op basis van het boekbezit (Denemarken) dan brengt dat een zware belasting voor de bibliotheken met zich mee. De methode van berekening naar rato van de aanschaffingen vindt nergens meer aanhang. Afgezien van het feit dat aftopping niet bij deze methode past, bestaat

er het gevaar dat de bibliotheken hun beleid ten aanzien van boekaanschaffingen gaan afstemmen op de leengelduitkeringen. Het opnemen van een bepaald boek in de collectie zal dan wellicht alleen maar plaatsvinden als het boek voldoet aan de voorwaarde om in aanmerking te komen voor een leengelduitkering. Een dergelijke methode zou de kwaliteit van het bibliotheekwezen uithollen.

Al met al lijkt het systeem van berekening op basis van het aantal uitleningen het aantrekkelijkst te zijn. Het bezwaar dat de sociaal-economisch zwakkere auteur geen baat heeft bij deze methode, kan weggenomen worden door de inning en repartitie in handen te leggen van een repartitieorgaan dat in zijn reglement een zekere mate van aftopping toelaat. Aftopping is op deze manier ook mogelijk bij de berekeningsgrondslag naar rato van het aantal aanschaffingen. Alle bestudeerde landen kennen immers aftopping en hanteren zoals hierboven bleek verschillende methoden ter berekening van de leenvergoeding.

6.7 Hoe wordt de leenvergoeding gefinancierd?

In alle landen wordt de leenvergoeding uit de collectieve middelen gefinancierd. Zoals al beschreven hebben de landen ook hele verschillende grondslagen voor hun leenrecht. Bekijkt men deze twee constatering in relatie tot elkaar dan kan worden opgemerkt dat de keuze voor een bepaalde financiering niet voorgeschreven wordt door de juridische grondslag.

Opname van het leenrecht in de Auteurswet houdt dus niet in dat de financiering moet plaatsvinden door de gebruikers, bibliotheken, overheid of wie dan ook.

De wijze van financiering van de leenvergoeding betreft een beleidsmatige vraag die niet gestuurd wordt door de gekozen juridische grondslag.

6.8 Hoe is de verdeling?

Denemarken en Groot-Brittannië kennen uitsluitend individuele repartitie. Duitsland en Zweden hebben echter naast de individuele repartitie ook een collectieve verdeling. Van deze landen is Duitsland voor ons het meest interessant. De verdeling is er geheel in handen van de Verwertungs-gesellschaften (VG's, repartitieorganen). De bevoegdheden van deze VG's zijn in een speciale wet opgenomen. Zo is verplicht gesteld dat iedere VG een zekere mate van fondsvorming toepast. De collectieve repartitie is niet in de Auteurswet

zelf opgenomen, maar is geheel aan de uitvoerende instanties overgelaten. Daarin kan worden gezien dat het auteursrecht als onderdeel van het cultuurrecht beschouwd wordt en dat het dus een instrumenteel karakter heeft bij het reguleren van de cultuurmarkt.

Een dergelijk systeem is uiteraard ook in Nederland denkbaar. Echter, is het nu ook mogelijk om in de Auteurswet 1912 op te nemen dat een deel van de gelden niet individueel wordt gereparteed, maar wordt besteed voor sociaal-economische en culturele doeleinden (collectieve repartitie)?

Het klassieke auteursrecht staat alleen een individuele uitkering toe, maar tegenwoordig kan het ook anders. Het wetsvoorstel inzake de heffing op blanco banden (w.o. 20656), dat zal worden opgenomen worden in de Auteurswet 1912, gaat immers uit van een niet-individuele repartitie.

Het blijkt dus niet onmogelijk te zijn om naast individuele ook collectieve repartitie in de Auteurswet 1912 een plaats te laten hebben. Een tussenoplossing zou kunnen zijn in de toelichtende stukken bij de nieuwe auteurswettelijke leenvergoedingsregeling te vermelden dat met het leenrecht ook sociaal-economische en culturele doeleinden zullen worden gediend.

6.9 Vindt er aftopping plaats?

In ieder land is er een zekere mate van aftopping.

Behalve in Groot-Brittannië (maximum bedrag per auteur), gebeurt de aftopping overal volgens een glijdende schaal. Evenals bij de wijze van financiering kan hier geconcludeerd worden dat in ieder leenrechtstelsel aftopping kan plaatsvinden ongeacht de juridische grondslag. Ligt het niet in de wet zelf vast dan kan de uitvoerende instantie het bewerkstelligen. Nederland is echter altijd eerst nog vrij om te bepalen of aftopping eigenlijk wel wenselijk is.

6.10 Welk orgaan verzorgt de repartitie en hoe vindt die plaats?

Ieder land heeft een speciaal orgaan dat voor de repartitie zorg draagt. In Denemarken is het de Rijksinspectie van de openbare bibliotheken. In Duitsland de verschillende Verwertungsgesellschaften (VG's), in Groot-Brittannië een 'Registrar of Public Lending Right' en in Zweden het Zweedse schrijversfonds. De repartitieorganen zijn veelal speciaal voor de inning en repartitie van de leenrechtgelden opgericht. Voor de Nederlandse leenrechtregeling wordt ook aan een dergelijk orgaan gedacht, wat niet vreemd is. Bij de opname van het leenrecht in de Auteurswet 1912 levert een speciaal opgericht repartitieorgaan geen problemen op.

Dit wijst b.v. het reproductie recht uit.

Duitsland is het enige land waar er repartitieorganen zijn met elk een andere belangengroepering waarvoor ze de inning en repartitie verzorgen. Een dergelijk systeem laat zich heel goed verdedigen omdat op die manier het meest optimaal tegemoet kan worden gekomen aan de behoeften en wensen van de verschillende belangengroeperingen.

Noten

Hoofdstuk 1

- (1) : Vlasman, G.W. / Reprerecht, leenrecht en wettelijk depot: rapport in verband met het NVB advies over het eindrapport van de Commissie Incasso, beheer en Repartitie Auteursrechtgelden (CIBRA). - Tilburg, 1983, p. 21
- (2) : Rapport van de Interdepartementale Leenrechtcommissie. - Rijswijk : Ministerie van WVC, 1984
- (3) : Noten bij schema:
  - : Rapport ILC, bijlage, p. 93-95, 98-101, 105, 107, 109, 110, 114, 151, 154, 165, 167.
  - : NBLC, Openbare bibliotheken en leenrecht, 1984; standpuntbepaling van het NBLC tevens reactie op tussenbericht en rapport van de ILC, p.9 en 12
- (4) : Torren, A.M.L. van der, Leenrecht voor auteurs en uitgevers, januari 1987, p. 46-49
- (5) : Van Leenvergoedingsregeling 1987 naar leenrechtregeling 1992. - Rijswijk : Ministerie van WVC
- (6) : RABIN, brief aan minister van Justitie d.d. 8-2-1990
- (7) : Rapport van de Studiecommissie Leenrecht. - Amsterdam : Vereniging van Auteursrecht, 1985

Hoofdstuk 2

- (1) : Cohen Jehoram, H. / Public Lending Right; Reports of an ALAI symposium and additional materials, 1983, p. 19.
- : Zwierink, A.M. / Leenrecht : een overzicht van de stelsels in Engeland, Duitsland en Australië, 1983, p.29
- (2) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 27
- : Hertog, W.J. den / Het leenrecht in internationaal perspectief- Scandinavië en Groot Brittannië, 1981, p.37,38.
- : Koch, O. / Situation in countries of continental Europe In: Library Trends, vol. 29 (1981) p.652.
- : Lewinsky, S. von / Public Lending Right in Germany : The main features In: NIR 3/87, p. 295.
- (3) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 52
- (4) : Koch, O., zie noot 2, p. 646.
- (5) : Zwierink, A.M. zie noot 1, p. 26
- (6) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 11.
- (7) : Koch, O., zie noot 2, p. 646.
- (8) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 31,32.
- (9) : Bode, J.E.E. / Auteursbescherming bij uitlening van boeken door bibliotheken, 1983, p. 22
- : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 54.
- (10) : Sumsion, J. / PLR in practice, 1988, p. 7.
- (11) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 15, 16.
- (12) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 56.
- (13) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 5.
- : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 32.
- (14) : Koch, O., zie noot 2, p. 653.
- : Zwierink, zie noot 1, p. 54.
- (15) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 185.
- : Sumsion, J., zie noot 10, p. 9.

- : Zwierink, A.M., zie noot 1,p. 14, 17
- (16) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 84.
- (17) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 30.
- (18) : Koch, O., zie noot 2, p. 652.
- (19) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 194.
- (20) : Koch, O., zie noot 2, p. 646, 647.
- (21) : Koch, O., zie noot 2, p. 644.
- (22) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 52.
- (23) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 185.
- (24) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 56.
- (25) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 19.
- (26) : Lewinsky, S. von, zie noot 2. p. 30.
- (27) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 12, 15.
- (28) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 8.
- : Koch, O., zie noot 2, p. 648.
- (29) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 26.
- (30) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 40.
- (31) : Zwierink, AM., zie noot 1, p. 52.
- (32) : Zwierink, A.M., zie noot 1,p. 57.
- (33) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 35.
- (34) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 32, 33.
- : Koch, O., zie noot 2, p. 654.
- (35) : Sumsion, J., zie noot 10, zie bijlage.
- (36) : Cohen Jehoram, H., zie noot 1, p. 85.
- : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 10.
- (37) : RABIN, concept-rapport leenrecht, bijlage.

- (38) : zie noot 37
- (39) : zie noot 35
- (40) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 56.
- (41) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 54.
- (42) : zie noot 41
- (43) : Hertog, W.J. den, zie noot 2, p. 13.
: Sumsion, J. zie noot 10, p. 9.
- (44) : Zwierink, A.M., zie noot 1, p. 57.
- (45) : Stewart, S.M. / International copyright and neighbouring rights. -
London : Butterworths, 1989, p. 375.
: Spoor, J.H. / Copies in copyright. - Alphen aan den Rijn : Sythoff en
Noordhoff, 1980.
- (46) : Empel, G. van / Bescherming van de intellectuele eigendom. -
Deventer : Kluwer, 1987, p. 9,10.
- (47) : Spoor, J.H. / Scripta manent : de reproductie in het auteursrecht. -
Groningen : H.D. Tjeenk Willink, 1976, p. 111, 112.
- (48) : Françon, A. / Public Lending Right in France, p.49.
In: Public Lending Right : reports of an ALAI-symposium and
additional materials / ed. H. Cohen Johoram, 1983.
- (49) : Green Paper on Copyright and the challenge of technology : Copyright
issues requiring immediate action / Commissie van de EG, 1988, p.
153, 154.
- (50) : Het boek en de lectuur : de culturele inzet van Europa / Commissie
van de EG, In: Mededeling van de Commissie, augustus 1989, p.4, 6

Hoofdstuk 3

- (1) : Sumsion, J. / PLR in Practice, 1988, p. 6.
- (2) : AMI 1989, nr. 5, p. 131.
- (3) : Hertog, W.J. den / Het leenrecht in internationaal perspectief : Scandinavië en Groot-Brittannië, 1981
- (4) : Koch, O. / Situation in countries of continental Europe In: Library Trends, vol. 29 (1981), p. 644.
- (5) : Hertog, W.J. den, zie noot 3, p. 8 en 32.
- (6) : Zwierink, A.M. / Leenrecht : een overzicht van de stelsels in Engeland, Denemarken, Duitsland en Australië, 1983, p. 34.
- (7) : Hertog, W.J. den, zie noot 3, p. 43.
- (8) : Zwierink, A.M., zie noot 6, p. 9.
- (9) : Voorhoof, D. / Het leenrecht : auteursrecht op cultuurpolitiek, In: Rechtskundig Weekblad, nr. 16
- (10) : Huyghe, C. / Leenrecht in openbare bibliotheken. Analyse van de cultuurpolitieke en -sociologische achtergronddiscussies bij de invoering in Vlaanderen, In: Bib-krant, 1986, nr. 3, p. 12.
- (11) : Voorhoof, D., zie noot 9
- (12) : Hertog, W.J. den, zie noot 3, p. 35.

Hoofdstuk 4

- (1) : Grosheide, F.W. / Auteursrecht op maat. - Deventer, Kluwer, 1986, p. 73-94.
- (2) : Zwierink A.M. / Leenrecht : een overzicht van de stelsels in Engeland, Denemarken, Duitsland en Australië, 1983, p. 7.
- (3) : Zwierink, A.M., zie noot 2, p. 5-7.
- (4) : Auteursrechtbeleid in de informatiemaatschappij / red. H. Cohen Jehoram, P.R.C. Solleveld, G.M. Platteeuw. - 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1987.
- (5) : Grosheide, F.W., zie noot 1
- (6) : Voorhoof, D. / Het leenrecht : auteursrecht of cultuurpolitiek? In: Rechtskundig Weekblad, nr. 16, 1987, p. 69.
- (7) : Cohen Jehoram, H. / De Nederlandse wettelijke regeling van de leenvergoeding, een voorbeeld voor België? In: Honderd jaar auteurswet / J. Corbet. - Antwerpen : Kluwer p. 75.
- (8) : Spoor, J.H. / Lenen moet lonen : problemen en perspectieven van het leenrecht, Auteursrecht 1977, nr. 4, p. 55.
- (9) : Cohen Jehoram, H. / Public Lending Right : reports of an ALAI-symposium and additional materials, Kluwer, 1983, J. Corbet. / PLR (Synthesis) p. 102.
- (10) : Faulds, M. / report on payment to creators for library loans (public lending right), Council of Europe, consultative Documents, 1977, Doc.4070, p.28.
- (11) : De communautaire actie in de culturele sector / Commissie van de EG, Bull. E.G., suppl. 6/77, p. 13.
- (12) : Voorhoof, D., zie noot 6, p. 68.

Hoofdstuk 5

- (1) : Verkade, D.W.F., Spoor, J.H. / Auteursrecht, Deventer, Kluwer, 1985, p. 2 en 6.
- (2) : Voorhoof, D. / Het leenrecht : auteursrecht of cultuurpolitiek?, In: Rechtskundig Weekblad nr. 16, 1987, p. 69.

Literatuurlijst

- Asscher, M.W.B. / Wegens kritiek geprolongeerd : de onhoudbare situatie van het pseudo-leenrecht in Nederland, In: Informatierecht/AMI (1989), nr. 5, p. 117 e.v.
- Astbury, R. / The situation in the United Kingdom. In: Library Trends Vol. 29 (1981), (spring) p. 661-685.
- Auteursrechtbeleid in de informatiemaatschappij / red. H. Cohen Jehoram, P.R.C. Solleveld, G.M. Platteeuw. - 's-Gravenhage, Staatsuitgeverij, 1987.
- Beemsterboer, A.F. / Leenvergoeding of leenrecht?, september 1988.
- Lezen en lenen in een Welzijnswet?. - Bibliotheekraad. - Den Haag, 1984.
- Bode, J.E.E. / Auteursbescherming bij uitlening van boeken door bibliotheken, 1983.
- Cohen Jehoram H. / Bibliotheekrecht voor auteur. In: Auteursrecht, 1977 (oktober), p. 58.
- Cohen Jehoram H. / De Nederlandse leenvergoedingsregeling tussen recht en cultuurbeleid, Nederlands Juristen Blad 1987, p. 1245 e.v.
- Cohen Jehoram, H. / Public Lending Right : reports of an ALAI-symposium and additional materials, 1983.
- Cohen Jehoram, H., Asscher, M.W.B. / Uitgeefovereenkomsten; een praktijkboek voor uitgever en auteur : Zwolle, W.E.J. Tjenk Willink, 1988.
- Colloque de L'IRPI, Droit d'auteur et droits voisins, la loi du 3 juillet 1985, 1986.
- Colombet, C. / Propriété littéraire et artistique et droits voisins. - 3e ed. - Paris : Dalloz, 1986.
- De communautaire actie in de culturele sector / Commissie van de EG In: Bulletin E.G., suppl., 6/77, p.13-15.
- Green Paper on Copyright and the challenge of technology: - copyright issues requiring immediate action / Commissie van de EG, 1988.
- Cohen Jehoram, H. / De Nederlandse wettelijke regeling van de leenvergoeding, een voorbeeld voor België? In: Honderd jaar auteurswet / J. Corbet. - Antwerpen : Kluwer p. 65-83.
- Dietz, A. / copyright law in the European community : a comparative investigation of national copyright legislation, with special reference to the provisions of the treaty establishing the European Economic Community. - Alphen aan den Rijn : Sijthoff en Noordhoff, 1978.
- Dietz, A. / Büchereitantieme und Schriftstellerfonds im Ausland, GRUR-International 1971, p. 301-305.

- Gerbrandy, S. / Kort commentaar op de Auteurswet 1912. - Arnhem, Gouda Quint, 1988.
- Gobin, A. / *Le droit des auteurs, des artistes et des gens des spectacle*, Paris, 1986.
- Grosheide, F.W. / *Auteursrecht op maat*, Deventer : Kluwer, 1986
- Faulds, M. / Report on payment to creators for library loans (public lending right), Council of Europe, Consultative Documents, 1977, Doc. 4070.
- Hertog, W.J., den / *Het leenrecht in internationaal perspectief- Scandinavië en Groot-Brittannië*, 1981. - Amsterdam: Stichting voor economisch onderzoek.
- Hubmann, H. / *Die Zulassung der Ausleihe von Videokassetten in öffentlichen Bibliotheken*. - Berlin : Deutsches Bibliotheksinstitut, 1984.
- Huyghe, C. / *Leenrecht in de openbare bibliotheken; analyse van de cultuurpolitieke en -sociologische achtergronddiscussies bij de invoering in Vlaanderen*, In: *Bib-Krant*, (1986), nr. 3
- Hyatt , D. / *Legal aspects of Public Lending Right*, *Library Trends*, vol. 29 (1981), (spring), p. 583-595.
- *Rapport van de Interdepartementale Leenrechtcommissie*. - Rijswijk: Ministerie van WVC, 1984.
- Jones, A. / *practical and economic considerations*. In: *Library Trends*, Vol. 29 (1981), (spring), p. 597-612.
- Justitie (ministerie van), *concept-wetsvoorstel van wet houdende wijziging van de Auteurswet 1912 inzake de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot werken van letterkunde, wetenschap of kunst (wet op het leenrecht) en brief d.d. 21 november 1989*.
- Koch, O. / *Situation in countries of continental Europe*, *Library Trends*, Vol. 29 (1981), (spring), p. 641-659.
- Kortenhoff, E.R., *Leenrecht in Nederland*, 1985
Scriptie Amsterdam UvA
- *KNUB-Nieuws*, jaargang 13, nr. 8, d.d. 19-12-1989
- Kageson, P. / *PLR in Europe*, In: 'The Author', autumn 1985.
- Lewinsky, S. von / *Public Lending Right in Germany : The Mains Features*, *Nordiskt Immateriellt Rättsskydd* 3/87, p. 295 e.v.
- Linssen, J. / *naar een leenrecht voor auteurs en uitgevers*, In: *Ars Aequi*, 1984 (nr. 12), p. 715-723.
- *NBLC*, conceptbrief aan minister van WVC, d.d. 3-1-1990.

- NBLC, brief d.d. 1-3-1990 aan minister van Justitie
- NBLC, Openbare bibliotheken en leenrecht, 1984; standpuntbepaling van het NBLC tevens reactie op tussenbericht en rapport van de Interdepartementale Leenrechtcommissie.
- International copyright Law and Practice / ed. by M.B. Nimmer, P.E. Geller. - New York : Matthew Bender, 1988.
- Ricketson, S. / The Berne Convention for the protection of library and artistic works 1886-1986. - Deventer Kluwer, 1987.
- Rüter Ehlermann, A.L., Het auteursrecht losbandig? In: Auteursrecht/AMI juli (1984), (juli), p. 50 e.v.
- Spoor, J.H. / Copies and copyright. - Alphen aan den Rijn : Sythoff en Noordhoff, 1980.
- Spoor, J.H. / Lenen moet lonen : problemen en perspectieven van het leenrecht, Auteursrecht (1977), nr. 4, p. 53 e.v.
- Spoor, J.H. / Scripta manent : de reproductie in het auteursrecht. - Groningen, H.D. Tjeenk Willink, 1976.
- Stave, T. / Public Lending Right : a history of the idea In: Library Trends, Vol. 29 (1981), (spring), p.569-582.
- Stewart, S.M. / International copyright and neighbouring right. - second edition. - London : Butterworths, 1989.
- Sumsion, J. / PLR in Practice. - Stockton-on-Trees : registrar of public lending right, 1988.
- Stichting Auteursrechtbelangen, bijlage bij brief d.d. 19-12-1989, aan het ministerie van Economische Zaken en informatie over het onderzoek verricht door Stichting voor Economisch Onderzoek.
- Torren, A.M.L. van der / Leenrecht voor auteurs en uitgevers. - Utrecht , 1987
- Rapport van de Studiecommissie Leenrecht. - Amsterdam : Vereniging voor Auteursrecht, 1985.
- Vlasman, G.W. / Reprerecht, leenrecht en wettelijk depot: rapport in verband met het NVB advies over het eindrapport van de Commissie Incasso, beheer en Repartitie Auteursrechtgelden (CIBRA). - Tilburg, 1983,
- Vervolgrapport studiecommissie Leenrecht. - Amsterdam : Vereniging voor Auteursrecht, 1989.
- Vereniging van Letterkundigen/Vakbond van Schrijvers, brief aan minister van WVC d.d. 14-02-1990.
- Verkade, D.W.F., Spoor, J.H. / Auteursrecht. - Deventer : Kluwer, 1985.

- Voorhoof, D. / Het leenrecht : auteursrecht of cultuurpolitiek
In: Rechtskundig Weekblad, nr. 16 d.d. 19-12-1987.
- Wetsontwerp 20 656: wijziging van de Auteurswet 1912 inzake een vergoeding voor het verveelvoudigen van beeld- of geluidsopnamen voor eigen oefening, studie of gebruik.
- Van leenvergoedingsregeling 1987 naar leenrechtregeling 1992. - Rijswijk : Ministerie van WVC
- Zwierink, A.M. / Leenrecht : een overzicht van de stelsels in Engeland, Denemarken, Duitsland en Australië. - Rijswijk : Ministerie van WVC, 1983.

Bijlage I

1

Van leenvergoedingsregeling 1987 naar leenrechtregeling 1992.

Inleiding

De invoering van de leenvergoedingsregeling in 1986 is alom toegejuicht als een juiste en doortastende beleidsdaad van de toenmalige minister van WVC, mr. drs. L.C. Brinkman.

Het feit van regeling van een recht op leenvergoeding is zeer positief ervaren en dat niet uitsluitend vanwege de er uit voortkomende financiële revenuen. Juist ook de erkenning als zodanig van een recht op leenvergoeding werd allerwege als een juiste bestuurlijke beslissing ervaren.

Vermeld mag en moet ook worden dat over de concrete uitvoering van de regeling veel lof geuit is.

Tegen de plaatsing echter van de regeling in de Welzijnswet 1987 en tegen de resultaten van de regeling is sindsdien een toenemende reeks van bezwaren ontstaan.

Voor 1992 moet de bestaande, in de Welzijnswet opgenomen regeling worden vervangen door een nieuwe wettelijke regeling.

Bestaande regeling

De bestaande uit 1987 daterende regeling heeft een gemengd karakter: enerzijds heeft zij auteursrechtelijk getinte elementen omdat zij een vergoeding toekent voor iedere feitelijke uitlening van een door een bepaalde auteur en uitgever geschreven resp. uitgegeven boek door een openbare bibliotheek; anderzijds beoogt de regeling ook een cultuurpolitieke werking te hebben door bedragen boven f 10.000,-- voor auteurs niet uit te keren maar deze ten goede te laten komen aan de minder frequent uitgeleende auteurs. Vóórondersteld is dat de minder uitgeleende auteurs vooral de literaire auteurs zijn. Nadeel van deze opzet is dat noch het auteursrechtelijke noch het cultuurpolitieke element goed uit de verf komt. Ten behoeve van de regeling is in 1990 f 12,5 mln beschikbaar en vanaf 1991 f 15 mln structureel. Deze bedragen zijn samengesteld uit f 5 mln op basis van de algemene middelen rijksbegroting (onderdeel letteren) en f 7,5 mln, resp. f 10 mln gegenereerd door middel van een heffing op de openbare bibliotheken naar rato van hun ledental.

Bezwaren tegen huidige regeling

De bezwaren tegen de regeling laten zich globaal als volgt samenvatten:

- het is een wezensvreemd element in de Welzijnswet
- de regeling heeft een ambivalent karakter. Er zitten auteursrechtelijke elementen in en cultuurpolitieke.
- de legitimiteit van dit type hybride regeling blijft omstreden, niet alleen in kringen van auteursrechtdeskundigen, maar ook bij auteurs, uitgevers, het bibliotheekveld.
- Vanuit cultuurpolitiek oogpunt geldt als bezwaar dat het te verdelen geld teveel naar niet -literaire auteurs en uitgevers gaat; vanuit auteursrechtelijk oogpunt beschouwd is aftopping een onterechte vorm van herverdeling.
- de regeling heeft aspecten van inkomensbeleid en is daarmee in strijd met de departementale beleidslijn die bestel- en produktiegericht is.
- de regeling is niet consistent met overig beleid, bijv. de auteursrechtelijk georiënteerde regeling voor heffing op blanco banden.
- de verdeling van het geld tussen auteurs en uitgevers (micro en macro) blijft omstreden.
- er zijn EG-rechtelijke bezwaren in verband met de nationaliteitscriteria.

Verandering van regeling.

Het bovenstaande is reden geweest om met het oog op de (politieke, juridische en EG-verdragsrechtelijke) noodzaak om per 1-1-1992 over een herziene regeling te beschikken, te komen tot een opzet die een ingrijpende wijziging ten opzichte van de huidige situatie betekent.

Voorstel

Leidraad bij het komen tot herziening is geweest dat de vermelde bezwaren uiteindelijk terug te voeren zijn op het hybride karakter van de huidige regeling.

Op grond daarvan wordt dan ook voorgesteld om de huidige regeling niet te continueren. In de plaats daarvan komt enerzijds een auteursrechtelijke regeling (in het kader van de Auteurswet 1912) voor een leenrecht dat dan ook een bredere werking heeft dan de huidige regeling kent; anderszijds een intensivering en versterking van het (bestaande) instrumentarium ten behoeve van het letterenbeleid.

Verandering van geldstromen

Als gevolg van het bovenstaande komen er ook wijzigingen in de bestemming en besteding van de gelden die thans voor de leenvergoeding beschikbaar zijn. Deze geldstroom kent evenzeer een hybride karakter. Het gaat (per 1991) om een totaalbedrag van f 15 miljoen dat is samengesteld uit f 10 miljoen opgebracht door de bibliotheken op grond van een bij artikel 24 van de Welzijnswet opgelegde verplichting; en uit f 5 miljoen uit de algemene middelen van de rijksbegroting. Van deze geldstromen zal in de nieuwe opzet het bedrag van f 5 miljoen uit de algemene middelen worden toegevoegd aan het onderdeel Letteren in de rijksbegroting en dus dienen ter bekostiging van het specifieke letterenbeleid. Wat het bedrag van f 10 miljoen betreft moet worden geconstateerd dat met het intrekken van de huidige leenvergoedingsregeling dit bedrag als een wettelijke verplichting uit dien hoofde vervalft. Met het kader van de te ontwerpen auteursrechtelijke regeling voor het leenrecht wordt echter opnieuw een wettelijke verplichting gecreëerd ten aanzien van de (uit)leners om een vergoeding te betalen. Het thans reeds door de openbare bibliotheken opgebrachte bedrag van f 10 miljoen kan gedurende de overgangsfase/aanloopfase van de auteursrechtelijke regeling in deze omvang worden gehandhaafd.

Daarmee wordt ten behoeve van de openbare bibliotheken een garantie gecreëerd dat de wijziging in de regeling niet onverhoeds ook een wijziging van de op te brengen bedragen betekent. Anderzijds is er ook voor de rechthebbenden een reële mate van zekerheid over voortzetting van het te verdelen bedrag.

De auteursrechtelijke regeling van het leenrecht.

De WVC uitgangspunten.

WVC gaat uit van de opvatting, dat er vóór 1992 een integrale vergoedingsregeling in de Auteurswet 1912 zal zijn opgenomen voor de uitlening c.q. verhuur van auteursrechtelijk beschermde verveelvoudigingen van werken.

Deze regeling zou in elk geval moeten gelden voor openbare, wetenschappelijke en (hoge) schoolbibliotheken en bedrijfsleven, voor alle boeken en publicaties alsmede voor AV-materiaal.

Rechthebbenden bij een dergelijke regeling zouden grosso modo zijn: schrijvers en andere makers in de zin van de Auteurswet, componisten, uitvoerende musici, filmproducenten, fonogrammenproducenten, omroeporganisaties.

Het leenrecht dient niet te worden geformuleerd als een verbodsrecht, maar als een recht op een billijke vergoeding, die bij gebreke van overeenstemming door de rechter kan worden vastgesteld.

Bij gebreke van een uitgevers-droit voisin (= een eigen aan het auteursrecht verwant absoluut recht, ook wel genaamd: nabuurrecht) zijn de uitgevers slechts rechthebbend indien en voorzover het leenrecht door de auteur kontraktueel is overgedragen.

Op werken in het publiek domein kan de uitgever derhalve geen zelfstandig leenrecht te gelde maken.

Het internationale kader van het auteursrecht brengt met zich mee, dat in elk geval aan ingezetenen van EG lidstaten leenrechten zullen toekomen.

Voor landen buiten de EG dient te gelden dat slechts aanspraken op een leenrecht zullen worden erkend indien deze landen vergelijkbare regelingen voor Nederlandse rechthebbenden kennen (reciprociteitsbeginsel)

WVC pleit voor de afzondering van een deel van de opbrengsten van het leenrecht ten behoeve van collectieve culturele bestemmingen naar analogie met de heffing op blanco banden.

De intensivering en versterking van het specifieke Letterenbeleid.

WVC gaat er van uit dat er voor het specifieke letterenbeleid een bestaand instrumentarium is dat als zodanig adequaat is voor de realisering van de beleidsdoelen. Dat is ook de lijn die in de Letterennota is neergelegd. Intensivering en versterking van het beleid is tot nu toe gestuit op het ontbreken van financiële mogelijkheden, niet op het ontbreken van beleid en van beleidsinstrumenten. De f 5 mln. die wordt bestemd voor het specifieke letterenbeleid zal dan ook in hoofdzaak worden besteed aan het op zo optimaal mogelijk niveau brengen van de financiële ruimte ten behoeve van de bestaande voorzieningen en activiteiten.

Wanneer voor het boekenterrein door de rechthebbenden op een leenrechtuitkering zou worden besloten tot het afzonderen van een deel van de beschikbare gelden in een fondsconstructie, is te overwegen om een deel van de f 5 mln. voor dat fonds te bestemmen als een aanvulling op de rechthebbendenbijdrage. Daarvan kan overigens -gelet op de eerder geformuleerde beleidslijn van WVC t.a.v. inkomensoverdrachten- geen sprake zijn wanneer het fonds een sociaal

karakter zou krijgen. Van een dergelijke bijdrage van rijkswege uit de letterengelden kan alleen sprake zijn bij een cultuurpolitiek literair georiënteerd fonds.

Over de definitieve toedeling van de f 5 mln. over het letterenterrein zal de Raad voor de Kunst om advies worden gevraagd.

Procedure

Deze notitie wordt overeenkomstig eerder gemaakte afspraken in eerste instantie voorgelegd aan de KNUB, de VVL en het NBLC zodat zij zich in een zo vroeg mogelijk stadium kunnen uitspreken over de voorstellen.

Indien mede op basis van het advies wordt besloten tot de opzet die in dit voorstel is neergelegd, zal de minister van Justitie in overleg met WVC zich belasten met de voorbereiding en besluitvorming voor regeling van het auteursrechtelijke leenrecht. De minister van WVC zal uitvoering geven aan de besluiten met betrekking tot het specifieke letterenbeleid.

Rijswijk 22 november 1989

MLB

mr. E. Lukács

Aan geadresseerden (zie verzendlijst)

Uw brief
Onderwerp

Ons kenmerk S.afd. Wetg. Privaatrecht
Datum 12 januari 1990
Doorkiesnummer 370.69.01
Faxnummer 070-356.09.02

Hierbij doe ik u toekomen een - in overleg met het Ministerie van W.V.C. opgesteld concept - voorstel van wet houdende wijziging van de Auteurswet 1912 inzake de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot werken van letterkunde, wetenschap of kunst (Wet op het leenrecht). In dit wetsvoorstel wordt tevens een soortgelijke wijziging voorzien van het thans bij de Tweede Kamer aanhangige voorstel van wet op de naburige rechten.

Het voorliggende concept is ruim van opzet en is niet beperkt tot bepaalde werken, zoals beeldragers. Dit betekent dat bijvoorbeeld ook het uitlenen van boeken door bibliotheken onder de werking van dit voorstel valt.

In het concept zijn verschillende alternatieven uitgewerkt. Enerzijds wordt op het terrein van het auteursrecht een constructie voorgesteld die de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling expressis verbis onder het begrip "openbaarmaking" brengt, doch deze openbaarmaking niet als een inbreuk op het auteursrecht beschouwt, indien deze handeling geschiedt met betrekking tot het geheel of een gedeelte van het werk of een vereenvoudiging daarvan die door de maker of diens rechtverkrijgende of met diens toestemming in het verkeer is gebracht en voor de verhuur, bruikleen etc. een billijke vergoeding wordt betaald.

bijlage(n)

Postadres: Postbus 20301 2500 EH 's-Gravenhage tel. 070 - 707911

Verzoeken slechts één zaak in één brief te behandelen en bij beantwoording de datum en het kenmerk te vermelden

Door de formulering "verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling" wordt bereikt dat de uitputtingsleer (H.R. 25 januari 1952, N.J. 1952, 25 en H.R. 20 november 1987, N.J. 1988, 280) overeind blijft voor zover het betreft werken die anders dan door verhuur/bruikleen in het verkeer zijn gebracht. Niet alleen de verhuur en de bruikleen worden als relevante rechtshandelingen genoemd. Een soortgelijke rechtshandeling valt ook onder de voorgestelde regeling. Dit wordt voorgesteld om ontduiking te voorkomen, bijv. het gebruik van juridische constructies die strikt genomen niet als verhuur/bruikleen zijn aan te merken, zoals verkoop met de verplichting van de verkoper om de zaak binnen een bepaalde termijn terug te kopen. Anderzijds is in het voorstel een alternatief opgenomen dat een vergoedingsverplichting creëert ten aanzien van degene die een rechtmatig in het verkeer gebracht werk of een verveelvoudiging daarvan verhuurt of in bruikleen geeft of een soortgelijke rechtshandeling verricht. Onder vigueur van dit voorstel blijft de "uitputtingsleer" geheel in stand.

In het concept-wetsvoorstel wordt ervan uitgegaan dat de hoogte van de vergoeding wordt vastgesteld op basis van onderhandelingen tussen rechthebbenden en betalingsplichtigen. De inning en de verdeling van de vergoedingen worden toevertrouwd aan een door de Minister van Justitie aan te wijzen, representatieve rechtspersoon.

In artikel III wordt een aantal wijzigingen in het thans bij de Tweede kamer aanhangige wetsvoorstel inzake de naburige rechten voorgesteld. Deze wijzigingen sluiten aan bij de met betrekking tot de Auteurswet 1912 geformuleerde voorstellen.

De artikelen II en IV bevatten een reciprociteitsbepaling.

In artikel V is een bepaling opgenomen omtrent de duur van de door het onderhavige wetsvoorstel geïntroduceerde rechten, terwijl artikel VI een overgangsbepaling bevat ten aanzien van de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling die heeft plaatsgevonden na het tijdstip van in werking treden van de wet met betrekking tot werken, verveelvoudigingen etc. vervaardigd vóór voornoemd tijdstip.

In het wetsvoorstel zijn met betrekking tot een aantal artikelen vragen gesteld, waarop ik graag uw antwoord verneem.

Gaarne zouden wij op korte termijn met u over dit concept van gedachten willen wisselen, evenals over de hieronder geformuleerde vragen die met de onderhavige materie verband houden.

1. Wij zijn van mening dat het begrip openbaar maken impliceert een beschikbaar stellen aan een ieder. Een clausulering van openbaar maken in die zin dat het alleen bedrijfsmatige openbaarmaking zou omvatten, met andere woorden uitleen etc. in het kader van de uitoefening van een beroep of bedrijf, achten wij ongewenst. De benadering in het Groenboek van de E.E.G. (beperking tot "commercial lending", blz. 165) heeft onzes inziens een discriminerende werking met betrekking tot niet bedrijfsmatige uitleen bijvoorbeeld door bibliotheken.

Het privé-uitlenen moet buiten de voorgestelde regeling vallen. Hiertoe zou men kunnen aanvoeren dat dit volgt uit de opzet van artikel 12 AW. Het tweede lid van artikel 12 AW bevat nl. een uitzondering voor een specifiek geval (eerste lid, sub 3°) op de algemene regel dat openbaarmaken in beginsel veronderstelt het beschikbaar stellen aan een ieder: in het tweede lid wordt openbaarmaken in besloten kring uitdrukkelijk onder openbaarmaken begrepen. Privé-uitlenen valt derhalve, ingevolge de hoofdregel, niet onder openbaarmaken en niet onder de voorgestelde artikelen.

2. Bestaat er bij u behoefte om ook een werk-niet-zijnde-ee-veelvoudiging (het oorspronkelijke werk) onder de regeling te laten vallen? Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan bouwwerken, schilderijen, grafiek, beeldhouwwerken en werken van toegepaste kunst voorzover deze geen verveelvoudiging zijn. Of kan uws inziens het leenrecht worden beperkt tot uitsluitend verveelvoudigingen (vgl. par. 27 van de Duitse Urheberrechtsgesetz)?

MINISTERIE VAN JUSTITIE

Postbus 20301
2500 EH 's-Gravenhage
tel.: (070) 70 79 11; telex 34554 mvj nl

4.

3. Dienen bepaalde werken als bedoeld in artikel 10 AW eventueel van de regeling te worden uitgezonderd? Wij denken bijvoorbeeld aan auto's, huizen, meubilair, serviesgoed, kleding, gebruiksvoorwerpen.

4. Acht u introductie van het reciprociteitsbeginsel voorzover het rechthebbenden in niet-E.E.G.-landen betreft wellicht in strijd met (de esprit van) de Berner Conventie? U zie in dit verband artikel 51 van de Franse Auteurswet.

Gaarne ontvang ik uw reactie voor 15 maart a.s.

Met vriendelijke groet,

bezoekadres

inlichtingen bij

doorkiesnummer

bijlage(n)

Schedeldoekshaven 100
2511 EX 's-Gravenhage

Verzoeken slechts één zaak in uw brief te behandelen en bij beantwoording de datum en het kenmerk te vermelden.

MN 05/86-b/SF 41 - Hg 30657

Wijziging van de Auteurswet 1912 inzake de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot werken van letterkunde, wetenschap of kunst (Wet op het leenrecht)

VOORSTEL VAN WET

Wij Beatrix, bij de gratie Gods,
Koningin der Nederlanden,
Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging hebben genomen dat het wenselijk is nadere regelen te treffen inzake de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot werken van letterkunde, wetenschap of kunst en dat daartoe de Auteurswet 1912 en het bij koninklijke boodschap van 5 augustus 1989 ingediende voorstel van wet houdende regelen inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties en wijziging van de Auteurswet 1912 (Wet op de naburige rechten), indien dit tot wet wordt verheven, dienen te worden gewijzigd;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

Artikel I

In de Auteurswet 1912 (Stb. 308) worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A. Artikel 12, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. De aanduiding van onderdeel 3° wordt gewijzigd in "4°";

2. Een nieuw onderdeel 3° wordt ingevoegd, luidende:
 3 . de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot het geheel of een gedeelte van het werk of van een verveelvoudiging daarvan;

B. Na artikel 15b wordt een nieuw artikel opgenomen, luidende:

Artikel 15c

1. Als inbreuk op het auteursrecht op een werk van letterkunde, wetenschap of kunst wordt niet beschouwd de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot het geheel of een gedeelte van het werk of van een verveelvoudiging daarvan, welke door de maker of diens rechtverkrijgende of met diens toestemming in het verkeer is gebracht, mits hiervoor door degene die een dergelijke rechtshandeling verricht (of doet verrichten) een vergoeding wordt betaald.

2. Geschillen met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde vergoeding worden in eerste aanleg bij uitsluiting beslist door de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage.

[3. De verplichting tot betaling vervalt door verloop van 3 jaren na het tijdstip waarop de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling heeft plaatsgevonden.]

of

Artikel 15c

1. Ten aanzien van de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot het geheel of gedeelte van een werk of van een verveelvoudiging daarvan, welke door de maker of diens rechtverkrijgende of met diens toestemming in het verkeer is gebracht, is door degene die een dergelijke rechtshandeling verricht (of doet verrichten) een vergoeding verschuldigd.*)

---

*) Wat is de aard van de in dit artikelonderdeel gecreëerde vergoedingsaanspraak? Zijn de in de Auteurswet gecreëerde civielrechtelijke en strafrechtelijke maatregelen (bijv. art. 28/30/31 etc.) zonder meer van toepassing?

2. Geschillen met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde vergoeding worden in eerste aanleg bij uitsluiting beslist door de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage.

[3. De verplichting tot betaling vervalt door verloop van 3 jaren na het tijdstip waarop de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling heeft plaatsgevonden.]

C: Na artikel 30a wordt een nieuw artikel opgenomen, luidende:

Artikel 30b

1. De betaling van de in artikel 15c bedoelde vergoeding dient te geschieden aan een door Onze Minister van Justitie aan te wijzen, naar zijn oordeel representatieve rechtspersoon, die belast is met de inning en de verdeling van deze vergoeding overeenkomstig een door Onze Minister van Justitie goed te keuren reglement. In aangelegenheden betreffende de inning van de vergoeding vertegenwoordigt deze rechtspersoon de makers of hun rechtverkrijgenden in en buiten rechte. Deze rechtspersoon staat onder toezicht van Onze Minister van Justitie.

2. Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere voorschriften worden gegeven betreffende de uitoefening van het toezicht op de in het eerste lid bedoelde rechtspersoon.

Artikel II

Het recht op een vergoeding als bedoeld in artikel 15c van de Auteurswet 1912 komt aan makers of rechtverkrijgenden die geen onderdanen zijn van een der lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap slechts toe, indien zij in Nederland hun gewone verblijfplaats hebben dan wel onderdanen zijn van een Staat die een gelijkwaardig recht toekent aan Nederlandse makers dan wel ter zake een gelijkwaardig recht erkent met betrekking tot in Nederland uitgegeven werken zoals bedoeld in artikel 47.

Artikel III

Het bij koninklijke boodschap van 5 augustus 1989 ingediende voorstel van wet houdende regelen inzake de bescherming van uitvoerende kunstenaars, producenten van fonogrammen en omroeporganisaties en wijziging van de Auteurswet 1912 (Wet op de naburige rechten) wordt, indien het tot wet wordt verheven, als volgt gewijzigd:

A. In artikel 2 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste lid, onderdeel c, wordt als volgt gewijzigd:

c. het verkopen, verhuren, in bruikleen geven, afleveren of anderszins in het verkeer brengen van een opname van een uitvoering of van een reproductie daarvan dan wel het voor die doeleinden invoeren, aanbieden of in voorraad hebben;

2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:

Voor de eerste zin wordt de aanduiding "a." geplaatst. Toegevoegd wordt een nieuw onderdeel b, luidende:

b. In geval van verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot een reproductie, als bedoeld in onderdeel a van dit lid, handelt de verkrijger van die reproductie niet in strijd met het uitsluitend recht, indien hij daarvoor een vergoeding betaalt. Geschillen met betrekking tot deze vergoeding worden in eerste aanleg bij uitsluiting beslist door de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage.

B. In artikel 5 worden de volgende wijzigingen aangebracht.

1. Het eerste lid, onderdeel b, wordt als volgt gewijzigd:

b. het verkopen, verhuren, in bruikleen geven, afleveren of anderszins in het verkeer brengen van een door hem vervaardigd fonogram of van een reproductie daarvan dan wel het voor die doeleinden invoeren, aanbieden of in voorraad hebben;

2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:

Voor de eerste zin wordt de aanduiding "a." geplaatst. Toegevoegd wordt een nieuw onderdeel b, luidende:

b. In geval van verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot een reproductie, als bedoeld in onderdeel a van dit lid, handelt de verkrijger van die reproductie niet in strijd met het uitsluitend recht, indien hij daarvoor een vergoeding betaalt. Artikel 2, tweede lid, laatste zin is van overeenkomstige toepassing.

C. In artikel 7 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1. Het eerste lid, onderdeel c, wordt als volgt gewijzigd:

c. het verkopen, verhuren, in bruikleen geven, afleveren of anderszins in het verkeer brengen van een opname van een uitzending of van een reproductie daarvan dan wel het voor die doeleinden invoeren, aanbieden of in voorraad hebben;

2. Het tweede lid wordt als volgt gewijzigd:

Voor de eerste zin wordt de aanduiding "a." geplaatst. Toegevoegd wordt een nieuw onderdeel b, luidende:

b. in geval van verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot een reproductie van een opname van een uitzending, als bedoeld in onderdeel a van dit lid, handelt de verkrijger van die reproductie niet in strijd met het uitsluitend recht, indien hij daarvoor een vergoeding betaalt. Artikel 2, tweede lid, laatste zin is van overeenkomstige toepassing.

of*

Na artikel 7 wordt een nieuw artikel 7a opgenomen, luidende:

Artikel 7a

1. Ten aanzien van de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling met betrekking tot een reproductie van een opname van een uitvoering, van een fonogram of van een opname van een uitzending, die door de houder van het uitsluitend recht of met zijn uitdrukkelijke toestemming in het verkeer is gebracht, is door degene die een dergelijke rechtshandeling verricht (of doet verrichten) een vergoeding verschuldigd.

2. Geschillen met betrekking tot de in het eerste lid bedoelde vergoeding worden in eerste aanleg bij uitsluiting beslist door de arrondissementsrechtbank te 's-Gravenhage.

[3. De verplichting tot betaling vervalt door verloop van 3 jaren na het tijdstip waarop de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling heeft plaatsgevonden.]

D. De eerste zin van artikel 14, eerste lid, komt te luiden:

De betaling van de in de artikelen 2, tweede lid, 5, tweede lid, 6 en 7, tweede lid, bedoelde vergoeding dient te geschieden aan een door Onze Minister van Justitie aan te wijzen, naar zijn oordeel representatieve rechtspersoon, die met uitsluiting van anderen belast is met de inning en verdeling van deze vergoeding.

E. De zinsnede "op grond van artikel 6" in artikel 26 komt te luiden: op grond van de artikelen 2, tweede lid, 5, tweede lid, 6 en 7, tweede lid.

---

* In dit alternatief blijven de artikelen 2, 5 en 7 ongewijzigd. In de onderdelen D en E dient verwezen te worden naar artikel 7a.

Artikel IV

Onverminderd het bepaalde in artikel 31 van de Wet op de naburige rechten komt het recht op een vergoeding als bedoeld in de artikelen 2, tweede lid, 5, tweede lid, en 7, tweede lid van die wet aan de houder van het uitsluitend recht die geen onderdaan is van noch rechtspersoon is naar het recht van een der lid-Staten van de Europese Economische Gemeenschap slechts toe, indien hij in Nederland zijn gewone verblijfplaats of zetel heeft dan wel onderdaan is van dan wel rechtspersoon is naar het recht van een Staat die een gelijkwaardig recht toekent aan houders van het uitsluitend recht die Nederlander zijn of rechtspersoon zijn naar Nederlands recht dan wel terzake een gelijkwaardig recht erkent met betrekking tot fonogrammen, bedoeld in artikel 31, tweede lid, onder c, van de Wet op de naburige rechten.

[*Artikel V

1. De rechten die deze wet verleent met betrekking tot werken als bedoeld in artikel 10 van de Auteurswet 1912 vervallen op het tijdstip waarop de beschermingsduur ten aanzien van die werken eindigt ingevolge de bepalingen van Hoofdstuk III van die wet.

2. De rechten die deze wet verleent met betrekking tot uitvoeringen, fonogrammen en uitzendingen vervallen op het tijdstip waarop de door de Wet op de naburige rechten verleende rechten ingevolge artikel 11 van die wet vervallen.]

[**Artikel VI

Deze wet is eveneens van toepassing op werken of verveelvoudigingen van werken, bedoeld in artikel 15c van de Auteurswet 1912, alsmede op reproducties van een opname van een uitvoering, van een fonogram en van een opname van een uitzending bedoeld in de Wet op de naburige rechten, die zijn vervaardigd voor het tijd-

---

* Is deze bepaling nodig (uit duidelijkheidsoverwegingen)?

** Is dit artikel nodig?

stip van in werking treden van deze wet, voor zover de verhuur, bruikleen of een soortgelijke rechtshandeling heeft plaatsgevonden na het tijdstip van in werking treden van deze wet en mits de beschermingsduur nog niet is verstreken.]

Artikel VII

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Artikel VIII

Deze wet kan worden aangehaald als de Wet op het leenrecht.

Lasten en bevelen, dat deze wet in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren, wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Justitie,

De Minister van Welzijn,
Volksgezondheid en Cultuur,

Bijlage III

Deel I Schematisch overzicht leenrechtstelsels, behorend bij het rapport van de VvA-Studiecommissie Leenrecht - nov. 1984

land	le regeling sinds:	thans geregeld in/sinds	recht-hebbenden	buitenlanders, welke?	uitgevers?	welke werken?	welke instellingen?	overdraagbaar?	overerfelijk? rechthebbende na de dood?
W. Duitsland	1973	Urheberrechtsgesetz (1973), Par. 27	auteursrecht-hebbenden	ja	ja	t.a.v. vervoel-voudingen van auteursrechtelijk besch. werken	alle voor het publiek toegankelijke instellingen waar uitleen plaats vindt	nee	ja; wettelijke of testamentaire erfgenamen
Denemarken	1943	Wet op het Leenrecht 1982, i.w.tr. 1-1-1983	schrijvers, componisten, beeldend kunstenaars, fotogr., vertal.	ja, buitenlanders met een bijzondere relatie met D.	nee	boekwerken, incl. geluidsboeken	openbare bibl. (incl. depot-bibl.), schoolbibliotheken, bibliotheek voor zeelieden	nee	ja; echtgen(o)t(e) of kinderen tot 21 jaar
Zweden	1956	KB inz. het Zweedse Schrijversfonds (1962)	schrijvers van oorspr. Zweeds werk, vertalers (fotogr., illustr., componisten)	buitenlanders die permanent in Zweden wonen (sinds 1978)	nee		openbare en schoolbibliotheken	nee	ja; wettelijke of testamentaire erfgenamen
Finland	1961	Wet op de Openbare bibl. (1961)	schrijvers, vertalers	nee	nee			nee	?
Noorwegen	1947	Wet op de Openbare en schoolbibl. (1971)		nee	nee				?
IJsland	1968	Wet op de Openbare bibliotheken (1976)	auteurs en hun recht-verkrijgenden	nee	nee		openbare bibliotheken	?	overblijvende echtgen(o)t(e) of kinderen, mits auteursrechthebbende
Gr. Brittannië	1979	Public Lending Right Act (1979) + PLR Scheme (1982)	schrijvers, co-auteurs, illustratoren, fotografen (niet: vertalers)	in Gr. Britt. woonachtige onderdanen van EG-landen	nee	boeken, ongeacht taal of land van uitgave	voor publiek toegankelijke openbare bibl. (uit alg. middelen bekostigd)	ja	ja; wettelijke of testamentaire erfgenamen
Australië	1973	Public Lending Right Charter (1976)	schrijvers, illustratoren, editors, vertalers	ja, permanent in Australië woonachtige buitenlanders	ja (kwart van het schrijvers-deel)	werken in boekvorm	gesubsidieerde locale en regionale openbare bibliotheken	ja	ja; echtgenoot of kinderen
Nieuw Zeeland	1973	Administratieve regeling (1973)	auteurs van in N.Z. gepubliceerde werken	nee	nee	boeken: proza > 50 pp poëzie > 25 pp foto/kunstb. > 100 pp	bibliotheken	nee	nee

Deel II Schematisch overzicht leenrechtstelsels, behorend bij het rapport van de VvA-Studiecommissie Leenrecht - nov. 1984

land	berekingsgrondslag	verdeling (na aftrek kosten):			kosten	aftopping	herkomst financiële middelen	uitvoerende instantie
		individueel	fondsvorming	collectief				
W. Duitsland	uitleenfrequentie, geregistreerd in jaarlijks wisselende steekproef	ja; afhankelijk van statuten Verwertungsgesellsch. (op basis uitleen)	ja; plm. 2/3 deel van totaalbedrag	10%	ja	federale overheid (10%), deelstaten (90%) in 1982: DM 13,4 milj.	VG-Wort/Wissenschaft, GEMA, VG-Bild, VG-Kunst	
Denemarken	in bibliotheken aanwezige boeken-voorraad (integraal geteld)	ja; vast bedrag per aanwezig exemplaar	nee	10%	tot 1987: nee na 1987: ja	collectieve middelen in 1980: 34 milj. DKr	Rijksinspectie van de openbare bibliotheken	
Zweden	uitleenfrequentie (via jaarlijkse steekproef)	ja; in totaal 1/3 deel voor individuele verdeling beschikbaar	ja; 2/3 deel naar naar Solidariteitsfonds	6,6%	ja (glijdende schaal)	overheid in 1979/1980: 31 milj. ZwKr	Zweeds Schrijversfonds	
Finland		nee	uitkeringen in de vorm van subsidies (55%) en bijstand (45%)	?		staatsoverheid (9% totaal aanschaf-budget bibl.)		
Noorwegen	aanschaf door bibliotheken	nee	ja; in totaal 6 fondsen	?		overheid (minimaal 5% van totale subsidie t.b.v. aanschaf boeken e.d.) 1978/1979: 7 milj. NKr		
IJsland	aanwezige boeken-voorraad	ja; 50% van totaalbedrag individueel uit te keren	ja, d.w.z. 50% van totaal als literaire prijzen	?		overheid in 1982: 80 duizend US \$		
Gr. Brittannië	uitleenfrequentie via steekproef bij 16 bibliotheken	ja; vanaf £ 5 per boek, tot maximaal £ 5000 per auteur	nee	15-20%	ja	collectieve middelen (Central PLR Fund) 1983: £ 2 miljoen	Registrar of PLR	
Australië	aanwezige boeken-voorraad (integrale telling + steekproefpelling)	ja; 60 dollarcent per exemplaar	nee	15%	nee	collectieve middelen 1976: 579.000 Austr. \$	Public Lending Right Committee (overheidsorgaan)	
Nieuw Zeeland	aanwezige boeken-voorraad (via 3-jaarlijkse steekproef)	ja; vast bedrag per exemplaar	nee	?		New Zealand Author's Fund 1973: 140.000 NZ \$		

RABIN – the letters stand for Raad van Advies voor Bibliotheekwezen en Informatieverzorging, Netherlands Council for Libraries and Information Services – is an advisory council, constituted by Act of Parliament of October, 12 1987. RABIN's principal task is to advise the government, at its request or on the Council's own initiative, on all matters concerning libraries and information services. The field of library work consists of public, research and special libraries. Information work encompasses the whole process of the creation, processing and dissemination of public information as well as its access and use, and is primarily directed at professional user groups.

RABIN
P.O. Box 95314
2509 CH The Hague
The Netherlands
Prins Willem Alexanderhof 5
Telephone (31) 703 47 13 44
Fax (31) 703 85 47 08